

Komparativna analiza učinaka demografskih mjera u Francuskoj i Mađarskoj

Terze, Ivan

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Science / Sveučilište u Zagrebu, Prirodoslovno-matematički fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:217:558041>

Rights / Prava: [In copyright](#)/Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-03**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Faculty of Science - University of Zagreb](#)

Ivan Terze

**Komparativna analiza učinaka demografskih
mjera u Francuskoj i Mađarskoj**

Diplomski rad

Zagreb, 2023.

Ivan Terze

**Komparativna analiza učinaka demografskih
mjera u Francuskoj i Mađarskoj**

Diplomski rad

predan na ocjenu Sveučilištu u Zagrebu
Prirodoslovno-matematičkom fakultetu, Geografskom odsjeku,
radi stjecanja akademskog zvanja
sveučilišnog magistra edukacije geografije i povijesti

Zagreb, 2023.

Ovaj je diplomski rad izrađen u sklopu sveučilišnog integriranog prijediplomskog i diplomskog studija *Geografija i povijest; smjer: nastavnički* na Sveučilištu u Zagrebu Prirodoslovno-matematičkom fakultetu, Geografskom odsjeku, pod vodstvom doc. dr. sc. Ksenije Bašić.

Sveučilište u Zagrebu
Prirodoslovno-matematički fakultet
Geografski odsjek

Diplomski rad

Komparativna analiza učinaka demografskih mjera u Francuskoj i Mađarskoj

Ivan Terze

Izvadak: U ovom radu uspoređeni su učinci demografskih mjera u Francuskoj i Mađarskoj s ciljem razumijevanja kako različite populacijske politike utječu na demografski razvoj ovih zemalja. Metodologija istraživanja obuhvaća sustavno prikupljanje i analizu podataka o demografskim kretanjima te usporedbu populacijskih politika i mjera kroz različita razdoblja. Analiziran je utjecaj demografskih mjera na prirodno kretanje stanovništva, natalitet te ukupan broj stanovnika u obje zemlje. Poseban naglasak stavljen je na politički okvir i učinkovitost različitih pristupa pronatalitetnoj politici i migracijskim politikama. Kroz usporedbu tih učinaka, istraživanje donosi dublje razumijevanje kako različiti demografski pristupi oblikuju populacijske trendove i ukazuje na važnost konteksta i socioekonomskih faktora u tom procesu.

46 stranica, 13 grafičkih priloga, 4 tablice, 36 bibliografskih referenci; izvornik na hrvatskom jeziku

Ključne riječi: demografske mjere, Francuska, Mađarska, stanovništvo

Voditelj: doc. dr. sc. Ksenija Bašić

Povjerenstvo: doc. dr. sc. Ksenija Bašić
izv. prof. dr. sc. Ružica Vuk
izv. prof. dr. sc. Ivan Zupanc

Tema prihvaćena: 9. 2. 2023.

Rad prihvaćen: 7. 9. 2023.

Rad je pohranjen u Središnjoj geografskoj knjižnici Sveučilišta u Zagrebu
matematičkog fakulteta, Trg Marka Marulića 19, Zagreb, Hrvatska.

Prirodoslovno-

BASIC DOCUMENTATION CARD

University of Zagreb
Faculty of Science
Department of Geography

Master Thesis

Comparative analysis of the effects of demographic measures in France and Hungary

Ivan Terze

Abstract: This paper compares the effects of demographic measures in France and Hungary with the aim of understanding how different population policies influence the demographic development of these countries. The research methodology encompasses systematic data collection and analysis of demographic trends, as well as a comparison of population policies and measures across different periods. The impact of demographic measures on natural population change, birth rates, and the total population number in both countries has been analyzed. Special emphasis is placed on the political framework and the effectiveness of various approaches to pro-natal policies and migration policies. Through the comparison of these effects, the research provides a deeper comprehension of how diverse demographic approaches shape population trends and underscores the importance of context and socio-economic factors in this process.

46 pages, 13 figures, 4 tables, 36 references; original in Croatian

Keywords: demographic measures, France, Hungary, population

Supervisor: Ksenija Bašić, PhD, Assistant Professor

Reviewers: Ksenija Bašić, PhD, Assistant Professor
Ružica Vuk, PhD, Associate Professor
Ivan Zupanc, PhD, Associate Professor

Thesis title accepted: 09/02/2023

Thesis accepted: 07/09/2023

Thesis deposited in Central Geographic Library, University of Zagreb Faculty of Science,
Trg Marka Marulića 19, Zagreb, Croatia.

Sadržaj

1. Uvod.....	1
1.1. Predmet, ciljevi rada i istraživačko pitanje.....	1
2. Metodologija istraživanja.....	2
3. Populacijska politika i demografske mjere.....	2
4. Demografski razvoj Francuske.....	4
4.1. Ukupno kretanje stanovništva Francuske.....	5
4.2. Prirodno kretanje stanovništva Francuske.....	6
4.2.1. Fertilitet.....	7
4.3. Francuska kao imigracijska zemlja.....	9
5. Demografski razvoj Mađarske.....	11
5.1. Ukupno kretanje stanovništva Mađarske.....	13
5.2. Prirodno kretanje stanovništva Mađarske.....	13
5.2.1. Fertilitet.....	14
5.3. Vanjska migracija stanovništva Mađarske.....	15
6. Francuska: primjena demografskih mjera.....	16
6.1. Pregled demografskih mjera u 20. stoljeću.....	16
6.2. Opis demografskih mjera koje su trenutno na snazi u Francuskoj.....	17
6.2.1. Pronatalitetna politika.....	19
6.3. Učinci demografskih mjera u Francuskoj.....	22
7. Mađarska: primjena demografskih mjera.....	25
7.1. Opis demografskih mjera koje su trenutno na snazi u Mađarskoj.....	26
7.2. Učinci demografskih mjera u Mađarskoj.....	28
8. Usporedba učinaka demografskih mjera u Francuskoj i Mađarskoj.....	30
8.1. Politički okvir.....	30
8.2. Usporedba učinkovitosti demografskih mjera.....	31
8.2.1. Usporedba promjene stope ukupnog fertiliteta.....	31
8.2.2. Usporedba promjene stope nataliteta.....	33
8.2.3. Usporedba promjene ukupnog broja stanovnika.....	34
9. Rasprava.....	35
10. Zaključak.....	38
Popis literature i izvora.....	39
Prilozi.....	VII

1. Uvod

Stanovnici bez države gube svoj identitet, a država bez stanovnika gubi svrhu. Iz te rečenice možemo izvući kontekst koji opisuje važnost međusobne veze između stanovništva i države. Rečenica sugerira kako su stanovnici ključni za identitet i svrhu postojanja države, dok država pruža okvir i institucionalnu strukturu koja omogućuje identitet i dobrobit svojih stanovnika. Iako je u današnjim vremenima teško zamislivo, ali teoretska mogućnost postojanja stanovništva (iliti u ovom kontekstu ljudi) bez države je realna. Međutim, je li realna teorija postojanja države bez stanovništva? Tim pitanjem može se konstatirati važnost stanovništva u društvu i državi, ali i pojedinca u istima.

Stanovništvo te njegova dinamička obilježja i struktura ima velik odraz na društveno-gospodarski razvoj država. Ipak se stanovništvo, prema definiciji Nejašmića, definira kao „skup osoba koje žive i rade na nekom dijelu Zemljine površine“ (Nejašmić, 2005, 13), te se iz toga može zaključiti kako stanovnik svojim životom i radom pridonosi cjelokupnoj slici društva i države. Zbog opstojnosti takvog sustava koje je društvo (ili u ovom kontekstu država) izradilo, potrebno je imati stanovnike kao važan dio tog sustava. U mnogim državama promjena broja stanovnika je dinamična. U nekim državama broj stanovnika opada, dok u drugim rapidno raste. U državama gdje taj broj opada postavlja se pitanje o demografskoj sudbini te države. Odgovor tome pitanju jesu demografske mjere.

Iako demografske mjere i populacijska politika nisu sinonimi, u ovom radu značenje ovih termina često će se ispreplitati. Populacijska politika ili politika stanovništva jest sustav mjera i djelovanja koji je putem prirodnog kretanja i migracije usmjeren prema željenom demografskom razvitku (Nejašmić, 2005, 157). Detaljnija analiza i definiranje bit će prikazano u trećem poglavlju „Populacijska politika i demografske mjere“.

1.1. Predmet, ciljevi rada i istraživačko pitanje

Predmet istraživanja ovog rada su demografske mjere u Francuskoj i Mađarskoj.

Na temelju analize demografskih mjera te njihove provedbe i učinkovitosti u Francuskoj i Mađarskoj, osnovni cilj rada je analizirati i usporediti učinkovitost demografskih mjera između tih dviju država. Demografske mjere bit će analizirane na razini države. Zadaci rada su definiranje demografskih mjera i populacijske politike, prikazati demografska obilježja Francuske i Mađarske, povijesni i trenutni pregled njihovih demografskih mjera i politika te, u konačnici, analizirati i usporediti demografske mjere u državama.

Na temelju poznavanja demografskih kretanja u Europi općenito te demografskih mjera u Francuskoj i Mađarskoj postavljena su sljedeća istraživačka pitanja koja će u konačnici biti odgovorena u ovom radu:

1. Kakva je razlika demografskih slika Francuske i Mađarske prije i nakon primjene demografskih politika?
2. Koliki je bio utjecaj imigracije na demografsku sliku dotičnih dviju država?

2. Metodologija istraživanja

Za prikupljanje, obradu, usporedbu i kompilaciju dostupne literature korištene su: induktivna metoda, metoda analize i sinteze, komparativna i statistička metoda. Metodama su se definirale populacijske politike, demografske mjere te demografska obilježja Francuske i Mađarske, kao i njihov učinak i međusobna usporedba. Statistički podaci preuzeti su iz državnih zavoda za statistiku: Nacionalni institut za statistiku i ekonomska istraživanja prikuplja, analizira i širi informacije o francuskoj ekonomiji i društvu (INSEE) te Mađarski centralni statistički ured. U obradi statističkih podataka za neke demografske pokazatelje korištene su odgovarajuće statističke, grafičke metode. Prikupljeni statistički i drugi slični podaci organizirani su i obrađeni u MS Excel-u. Poteškoća prilikom prikupljanja podataka bio je jezik (francuski, mađarski, engleski).

3. Populacijska politika i demografske mjere

Demografske mjere dio su populacijske politike koje se primjenjuju od lokalnih razina pa sve do nacionalnih. Cilj mjera jest reguliranje stope nataliteta, mortaliteta, fertiliteta i migracija među stanovništvom (Siegel i dr., 2004). Ove mjere su od velike važnosti za društvo jer utječu na budući razvoj populacije, gospodarstva nekih područja i država, pa čak i monetarnih te zdravstvenih sustava. Demografske mjere dobivaju na značenju šezdesetih godina dvadesetog stoljeća. Jedan od glavnih razloga popularizacije demografskih mjera jest pojava računala, pomoću kojih su se mogli lakše „usklađiti“ statistički podaci relevantni za demografiju (Siegel i dr., 2004).

Jedna od prvih značajnih demografskih mjera, koja za sobom ima povijesno pokriće i dokaze, bila je za vrijeme vladavine rimskog cara Augusta. Naime, tijekom njegove vlasti diljem Rimskog Carstva osnivao se veliki broj kolonija, odnosno gradova s najvišim oblikom mjesne samouprave. Kolonije su nastajale ili na već naseljenim prostorima, ili bi nastale kao potpuno novo naselje na nekom području. One novonastale kolonije osnivale su se najčešće na

područjima bogatim vodom i plodnim poljima, razvijajući poljoprivredu na istima (Matijašić, 2000). Na novonastalim kolonijama naseljavali su se umirovljeni rimski vojnici i vojskovođe te ostalo rimsko pučanstvo. Ti zemljišni posjedi bivaju načelno dodjeljivani jednakomjerno prema položaju u hijerarhiji (Matijašić, 2000). Cilj tih kolonija bio je demografski rast tog područja, kao i širenje i promoviranje rimske kulture općenito, rimskih moralnih vrijednosti i tehnologija. Neke od novonastalih kolonija su: Arles u Francuskoj, Trier, Köln u Njemačkoj, Zaragoza, Barcelona u Španjolskoj, itd. (Hrvatska enciklopedija, 2023). Osim što su se stvarale nove kolonije, mnoga druga naselja su reformama cara Augusta bila revitalizirana i naseljavana. Neki od takvih primjera pronalazimo i na hrvatskoj obali, poput Parentiuma i Polae, odnosno Poreča i Pule (Matijašić, 2005).

U posljednjih nekoliko desetljeća, brojne zemlje suočavaju se s izazovom sve starije populacije, što dovodi do različitih problema. Shodno tome, provedba demografskih mjera u sklopu populacijskih politika biva sve učestalija i sveobuhvatnija na stanovništvo u mnogim područjima svijeta gdje je to potrebno. Prve značajne demografske mjere pojavljuju se nakon Drugog svjetskog rata. 40-ih godina 20. stoljeća mnoge države razmišljaju o svojevrsnim demografskim poticajima, kako bi revitalizirali ratom pogođena područja.

Godine 1950. Peter Cox objavljuje knjigu „Demografija“, koja je prva stručna knjiga iz tog znanstvenog područja u 20. stoljeću (Siegel i dr., 2004). Paralelno s demografijom razvija se demogeografija. Demogeografija, geografska znanstvena disciplina, nastaje u 20. stoljeću. Sredinom 60-ih godina 20. stoljeća u Kanadi se pojavljuje Geografski informacijski sustav (ili skraćeno GIS). GIS potpomaže daljnjem razvitku demogeografije kao znanstvene discipline. Ona, uz demografiju, dobiva na sve većoj važnosti pri analiziranju i dogovaranju/stvaranju demografskih mjera među stanovništvom (Proleksis enciklopedija, 2012).

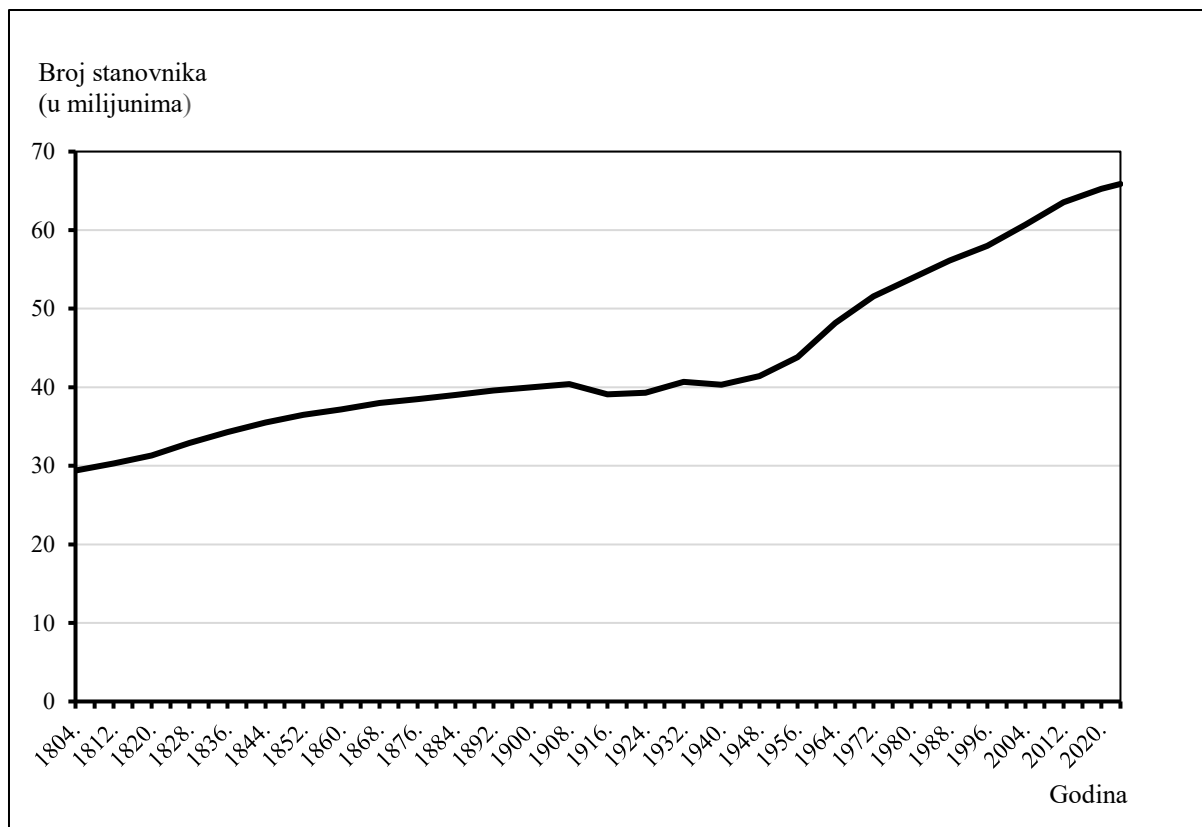
Demogeografija i demografija općenito pomažu mnogim državama u formiranju strategija i zakona u okvirima populacijskih politika. Iste će se spomenuti i u primjerima Francuske i Mađarske. Republika Hrvatska također ima svoje strategije i zakone, čije je nastojanje/cilj mijenjanje demografske „slike“, potpora mladima, obiteljima te pomoć glede raznih socijalnih pitanja općenito. Neki od strategija izdane od Ministarstva za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku su: Strateški plan Ministarstva socijalne politike i mladih za razdoblje od 2013. – 2015. godine, Strategija borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti u Republici Hrvatskoj (2014. - 2020.), Strategija razvitka Republike Hrvatske »Hrvatska u 21. stoljeću« – Strategija razvitka mirovinskog sustava i sustava socijalne skrbi, Nacionalna razvojna strategija (Hrvatska 2030), razni propisani Zakoni o naknadama za novorođenčad, potpore vezane uz trudnoću, novorođenčad i majčinstvo, itd. Također, treba napomenuti neke strategije

demografskog razvoja koje su implementirane u sljedećim zakonima i strategijama: Zakon o hrvatskom državljanstvu od 1.1.2020.-pojednostavljenje postupka stjecanja, snižene stope PDV-a na 13% za dječje pelene, dječju hranu i auto sjedalice, Projekt „Slavonija, Baranja i Srijem“ – poticaj ostanku i povratku, Porezno rasterećenje dohotka za mlade do 25 i 30 godina starosti (50-100%), smanjenje poreza na promet nekretnina, Strategija demografske revitalizacije Republike Hrvatske za razdoblje do 2031. godine, Zakon o roditeljskim potporama, Zakon o osobnoj asistenciji itd. (Središnji državni ured za demografiju i mlade, 2023).

4. Demografski razvoj Francuske

Francuska, kao najveća država Zapadne Europe, ima i najveći broj stanovnika. Prema posljednjim službenim podacima INSEE-a („Institut national de la statistique et des études économiques“) Francuska ima 68,04 milijuna stanovnika (podaci ažurirani 01. siječnja 2023. godine) (Insee, 2023.). U spomenutom statističkom podatku obuhvaćena su sva područja koja su pod Francuskom upravom, a to su: Gvadalupa, Sveti Bartolomej, Sveti Martin i Martinik na Malim Antilima, Gvajana u Južnoj Americi, Reunion, Mayotte na Indijskom oceanu, Wallis i Futuna, Francuska Polinezija, Nova Kaledonija na Tihom oceanu, Sveti Petar i Mikelon u Sjevernoj Americi te Francuske južne i antarktičke zemlje na Južnom oceanu. U navedenim vaneuropskim teritorijima živi 2,6 milijuna stanovnika (Ministarstvo za prekomorske teritorije, 2023). Iz toga možemo zaključiti kako u Metropolitanskoj (europskoj) Francuskoj živi 65,86 milijuna stanovnika (podaci iz travnja 2023. godine) (Insee, 2023).

U prikazu demografskog razvoja Francuske težište će biti na 20. stoljeću. Radi boljeg uvida u dugoročne trendove, prikaz ukupnog kretanja stanovništva (sl. 1) obuhvatit će i 19. stoljeće. Također, treba napomenuti kako je u statističkim podacima obuhvaćen isključivo teritorij Metropolitanske (europske) Francuske. Unatoč teritorijalnim promjenama Metropolitanske Francuske kroz povijest, ona neće uvelike promijeniti prikaz demografske slike Francuske. Najbitniji statistički podaci za ovaj rad su iz razdoblja od 1946. godine do danas – razdoblje u kojem nije bilo teritorijalne promjene Metropolitanske Francuske, a provedene su demografske mjere.

Sl. 1. Kretanje broja stanovnika (Metropolitanske) Francuske 1804. – 2023. godine
 Izvor: Total population (2023): 1804 to 2023, Institut national de la statistique et des études économiques, Paris

4.1. Ukupno kretanje stanovništva Francuske

U radu se već spomenuo trenutni broj stanovnika Metropolitanske Francuske, koji iznosi 65,86 milijuna stanovnika (podaci iz travnja 2023. godine). Metropolitanska Francuska od 1804. godine bilježi kontinuirani porast stanovništva (sl. 1). Od popisa iz 1804. godine, zabilježena su se tek dva „blaža“ demografska pada stanovništva, a ona su u razdobljima prije i tijekom Prvog svjetskog rata te u Drugom svjetskom ratu. Francuska je u oba navedena rata bila teško oštećena: u Prvom svjetskom ratu Francuska više demografski, dok je u Drugom svjetskom ratu nastradala više gospodarski. Također, Francuska nakon Drugog svjetskog rata ima nešto duži period demografskog oporavka, za razliku od razdoblja neposredno nakon Prvog svjetskog rata. Jedan od razloga duljeg demografskog oporavka nakon Drugog svjetskog rata leži u činjenici sporijeg gospodarskog rasta nakon rata (Insee, 2023). Uz to, tijekom pedesetih godina 20. stoljeća dolazi do povećane inflacije, što je prouzročilo djelomičnu gospodarsku nestabilnost. Uz povećanu inflaciju, Francusku također zahvaća drastično povećanje imigracija u državu, stvarajući tako dva velika izazova. Imigranti su dolazili najviše iz područja Sjeverne

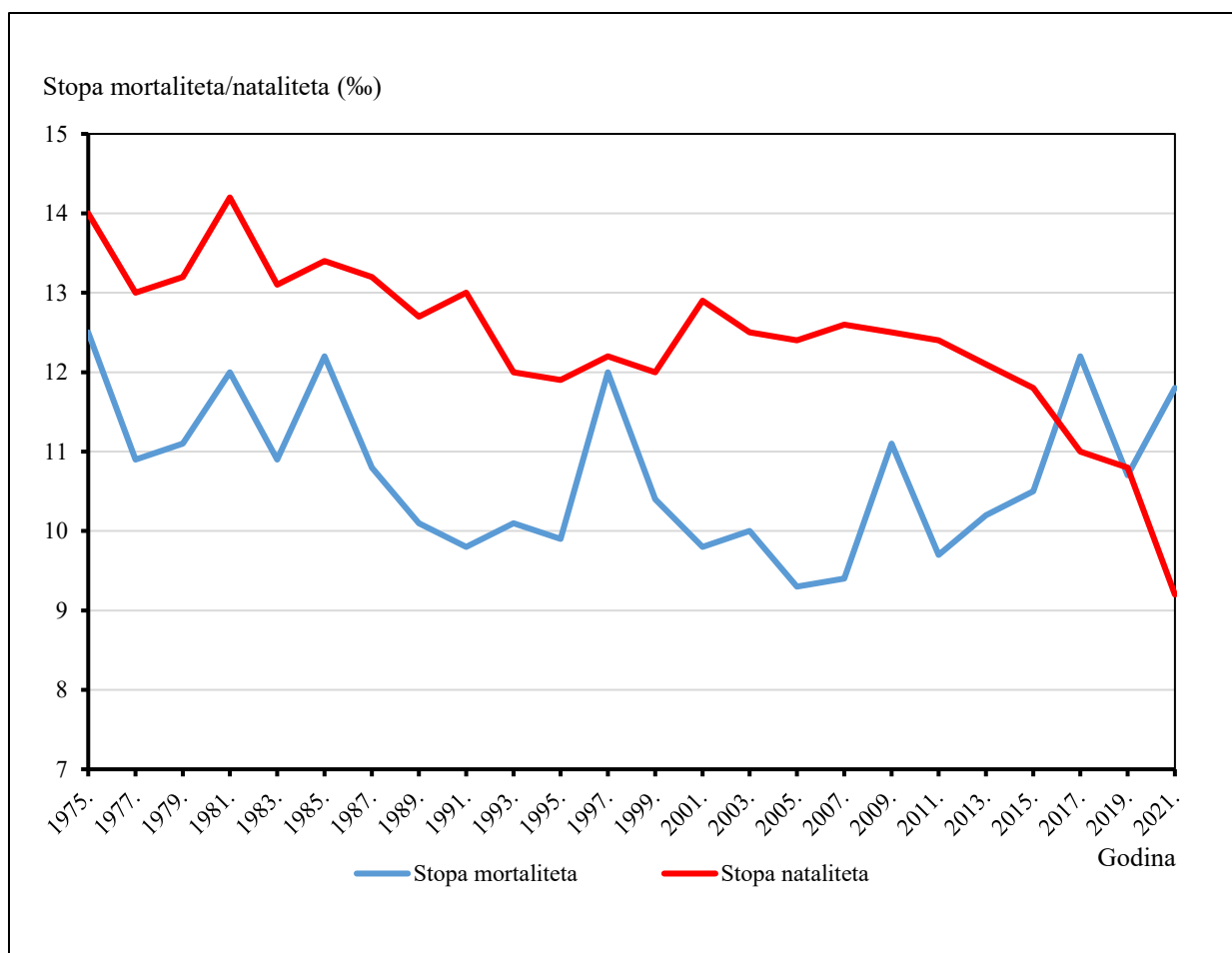
Afrike, čija je kulminacija doseljavanja bila sredinom 1960-ih godina (Kurlansky, 2007). Velik broj doseljenika utjecao je na ubrzani rast broja stanovnika.

4.2. Prirodno kretanje stanovništva Francuske

U 2022. godini Metropolitanska Francuska imala je 651 tisuću umrlih. Iste godine zabilježeno je 683 tisuće novorođene djece (Insee, 2023). Dakle, prirodna promjena je završila pozitivno, odnosno rođeno je 32 tisuće ljudi više nego što je umrlo.

Od 1975. godine do 2016. godine u Metropolitanskoj Francuskoj bilo je više rođenih nego umrlih (sl. 2). Od 1975. do 1996. godine razdoblje je pozitivnog prirasta stanovništva u Francuskoj. Iako je pozitivan prirast nastavio svoj tijek, taj pozitivan broj 1997. godine drastično se smanjuje zbog značajnog porasta broja umrlih. Unatoč pozitivnom prirastu u Francuskoj, trend istog polagano opada sve do 2017. godine.

Godine 2017. prvi put dolazi do obratne situacije u novijoj povijesti Francuske. Neki razlozi tom negativnom procesu mogu biti: odgađanje majčinstva u kasnijoj dobi, smanjenju opće stope fertiliteta te ostali ekonomski i društveni čimbenici. Taj negativan proces nastavlja se i u 2021. godini. Godina 2021. je „pandemijska“ godina, kada na snagu stupaju epidemiološke mjere prouzročene virusom COVID-19, stoga nižu stopu nataliteta dotične godine možemo pripisati virusu te društveno-političkom ozračju koji se dogodio kako u francuskom, tako i u europskom društvu općenito.

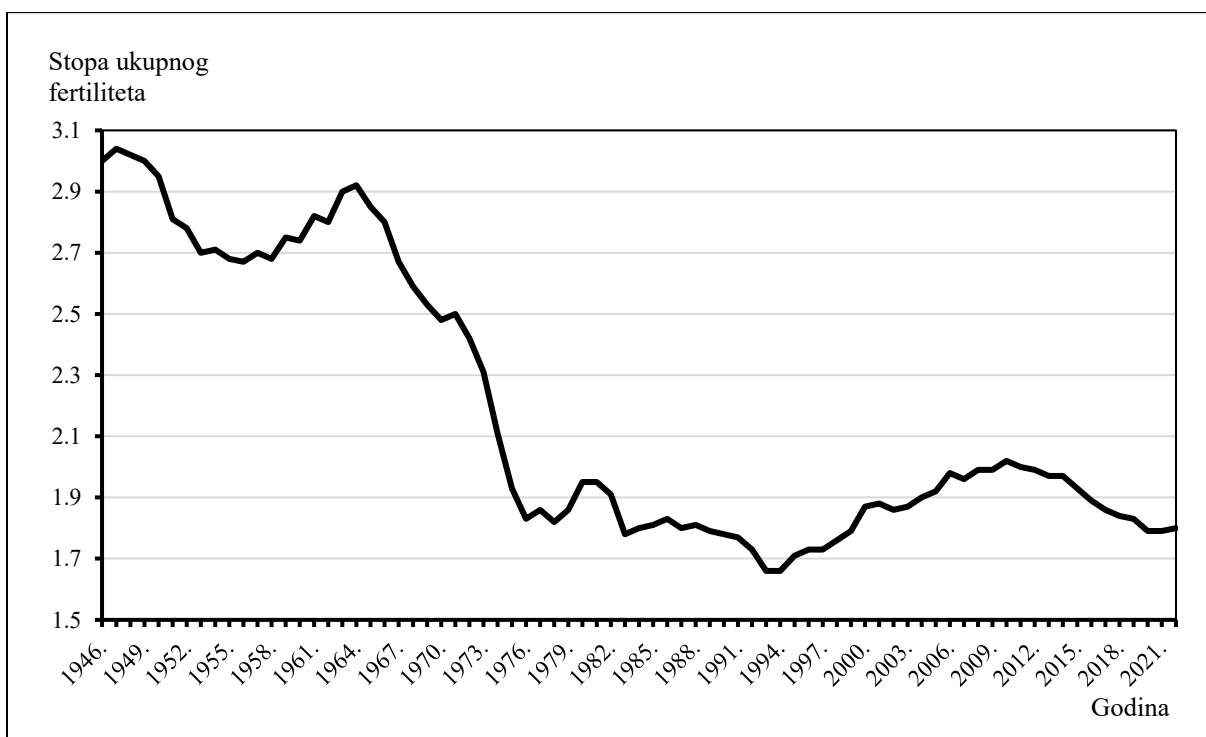
Sl. 2. Stopa nataliteta i mortaliteta u Francuskoj 1975. – 2022. godine
 Izvor: Demography - Rate of birth (number of births per 1,000 inhabitants), Metropolitan France (2022): Demography - Mortality rate, annualized (number of deceased people per 1,000 inhabitants), Institut national de la statistique et des études économiques, Paris

4.2.1. Fertilitet

Francuska je tijekom novije povijesti uvijek bila u skupini zemalja s višom/iznadprosječnom stopom ukupnog fertiliteta u odnosu na druge europske zemlje (Wertheimer-Baletić, 2006). U Europskoj uniji prosječna stopa ukupnog fertiliteta u 2023. godini iznosi 1,53. Francuska, kao vodeća zemlja glede stope ukupnog fertiliteta, ima 1,8 (2022. godina) (Insee, 2023).

Iako Francuska danas jest vodeća država Europske unije glede stope ukupnog fertiliteta, trend kretanja ukupne stope fertiliteta je u silaznoj putanji (sl. 3). Nekoliko faktora utjecalo je na opadanje: promjene u ekonomskim i društvenim uvjetima općenito, žene su više uključene u poslove, financijska samostalnost i obrazovanje postaju prioriteta (i/ili prioritetniji)... U suštini, događa se „modernizacija“ društva, gdje se stanovništvo preselilo u gradove te nije potrebna veća radna snaga u (obiteljskim) obrtima i poljoprivredi, kao što je nekoć bilo.

Razdoblja većih porasta stopa ukupnog fertiliteta događaju se od 1962. do 1966. te od 2008. do 2012. godine, odnosno u jeku gospodarskih nestabilnosti i inflacija (1962. – 1966.), te ekonomske recesije (2008.). Takve navedene gospodarske nestabilnosti povećavaju stopu imigracije u razvijene zemlje, uključujući tako i Francusku. Imigranti koji dolaze u Francusku najčešće su iz socioekonomski slabije razvijenih zemalja, koji sa sobom dovode svoj mentalitet/kulturu povećavajući tako stopu ukupnog fertiliteta. Stoga se može zaključiti kako se porast ukupne stope fertiliteta u nekim razdobljima u 20. stoljeću može pripisati ne samo uspješnijim populacijskim politikama, već i tadašnjim izraženijim migracijskim trendovi.

Sl. 3. Stopa ukupnog fertiliteta u Francuskoj 1805. – 2022. godine
 Izvor: Demography - Rate of birth (number of births per 1,000 inhabitants), Metropolitan France (2022): Demography - Mortality rate, annualized (number of deceased people per 1,000 inhabitants), Institut national de la statistique et des études économiques, Paris

Najniža stopa fertiliteta zabilježena je u razdoblju nakon Prvog svjetskog rata, kada je ljudskih žrtava bilo puno te je i dalje vladalo ratno ozračje. Osim toga, nakon Prvog svjetskog rata hara Španjolska gripa, koja je u Francuskoj usmrtila više ljudi nego sâm rat – oko 400 000 stanovnika (Povijest.hr, 2023). Nakon „Španjolice“ stopa ukupnog fertiliteta značajno raste. Sličan tijek kretanja stope dogodit će se i nakon Drugog svjetskog rata, kada ista opada tijekom rata, zatim

nakon rata drastično raste. Nakon 1950-ih godina kretanje stope ukupnog fertiliteta često varira te nema kontinuitet kako u rastu, tako u opadanju stope. Poglavlje 6.1. predstavlja pregled demografskih mjera koje će prikazati jesu li mjere uzrok „naglih“ promjena stope ukupnog fertiliteta u relativno kratkim vremenskim razdobljima.

4.3. Francuska kao imigracijska zemlja

Francuska je uvijek bila atraktivna „imigrantska“ zemlja. Dva najznačajnija razloga tome su jako gospodarstvo (i sve ono što to za sobom donosi) i jaka kolonijalna sila, odnosno povijest. U svojim kolonijalnim počecima, Francuska je „uvozila“ radnu snagu. U novijoj povijesti, posebice od 1960-ih do danas, ljudi emigriraju iz svojih država u Francusku prvenstveno zbog boljih socijalno-ekonomskih uvjeta. Stanovnici koji emigriraju u Francusku najčešće dolaze iz država koje su nekoć bile pod francuskom upravom, odnosno kolonijalnom vlašću. Na područjima koja su bila pod bivšom francuskom upravom stanovništvo se uglavnom služi francuskim jezikom, olakšavajući tako odabir tamošnjeg stanovništva/emigranata kuda će se seliti radi prosperitetnijeg života.

Međutim, prvi značajan val imigracije u 20. stoljeću ne tiče se toliko migranata s afričkih prostora, već bližih „susjednih“ država Francuske (Španjolska, Njemačka, Austro-Ugarska, Alžir...). Naime, između dva svjetska rata u Francusku doseljava oko tri milijuna migranata, koji su tada činili oko 6 % tadašnje ukupne populacije Francuske (Vivoda, 2021).

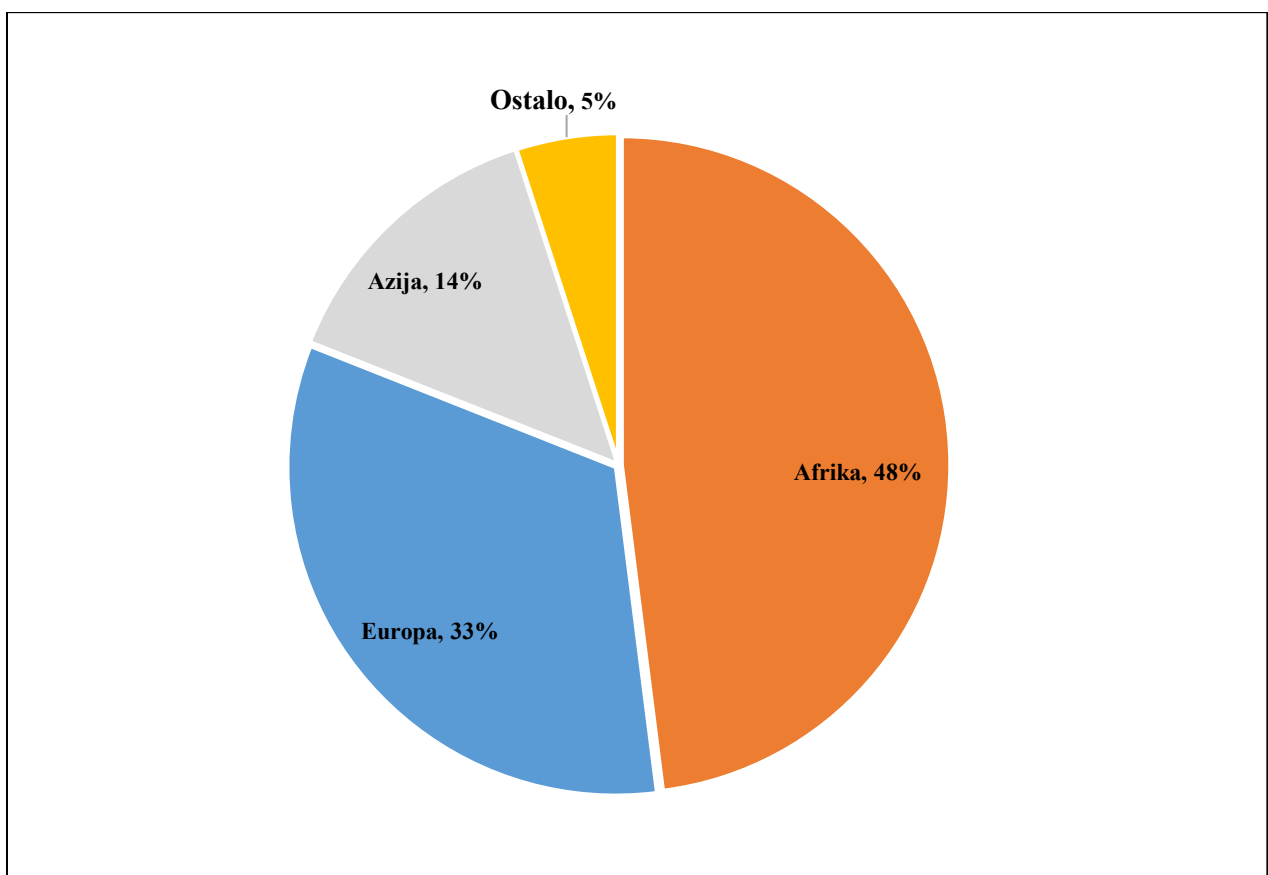
Nakon Drugog svjetskog rata Francuska ima povećanu potrebu za radnom snagom, revitalizirajući cjelokupan teritorij koji je bio teško nastradao u ratu. Radi tih potreba, francuske vlasti olakšavaju proceduru oko prihvata novih migranata (Vivoda, 2021).

Vrhunac imigracije, koji se pripisuje postratnoj fazi u 20. stoljeću, jesu 1960-e, kada useljava oko milijun Sjevernoafrikanaca, uglavnom kršćana i Židova (Kurlansky, 2007). Nakon naglog porasta imigracije, dolazi do (već prije spomenute) inflacije koja destabilizira francusko gospodarstvo, povećavajući broj nezaposlenih. Godine 1974. francuska vlast zabranjuje privremeni ulazak migranata iz područja bivših francuskih kolonija (Cooper, 2018).

Prema posljednjim službenim podacima (2021.) francuskog Nacionalnog instituta za ekonomske i statističke studije (Insee) u Francuskoj živi nešto više od sedam milijuna imigranata, odnosno 10,3 % ukupnog stanovništva u Metropolitanskoj Francuskoj (Insee, 2023). Godine 1976. migranti su činili 7,4 % ukupnog stanovništva, a 1945. godine svega 5 %. Osim porasta u udjelu, migranti rastu i u apsolutnim brojkama. Nadalje, „Insee“ objavljuje podatke i o porijeklu migranata iz 2021. godine (sl. 4.). Najviše migranata (48%) porijeklom je

iz Afrike, prvenstveno iz regije Magreba (Insee, 2023). Od europskih migranata, najveći udio dolazi iz Španjolske i Portugala (Insee, 2023).

Francuska migracija ima značajan utjecaj na cjelokupnu demografsku strukturu stanovništva. Osim toga, francuska vlast, s jakim socijalnim politikama, pomaže migrantima (kao i ostalom stanovništvu Francuske) raznim uredbama propisanim od Ministarstva rada, zapošljavanja i socijalne i solidarne ekonomije. Neke od uredbi su: socijalna zaštita, zapošljavanje, radna prava, borba protiv siromaštva, socijalne politike, itd. (Ministère du Travail, du Plein emploi et de l'Insertion, 2023).

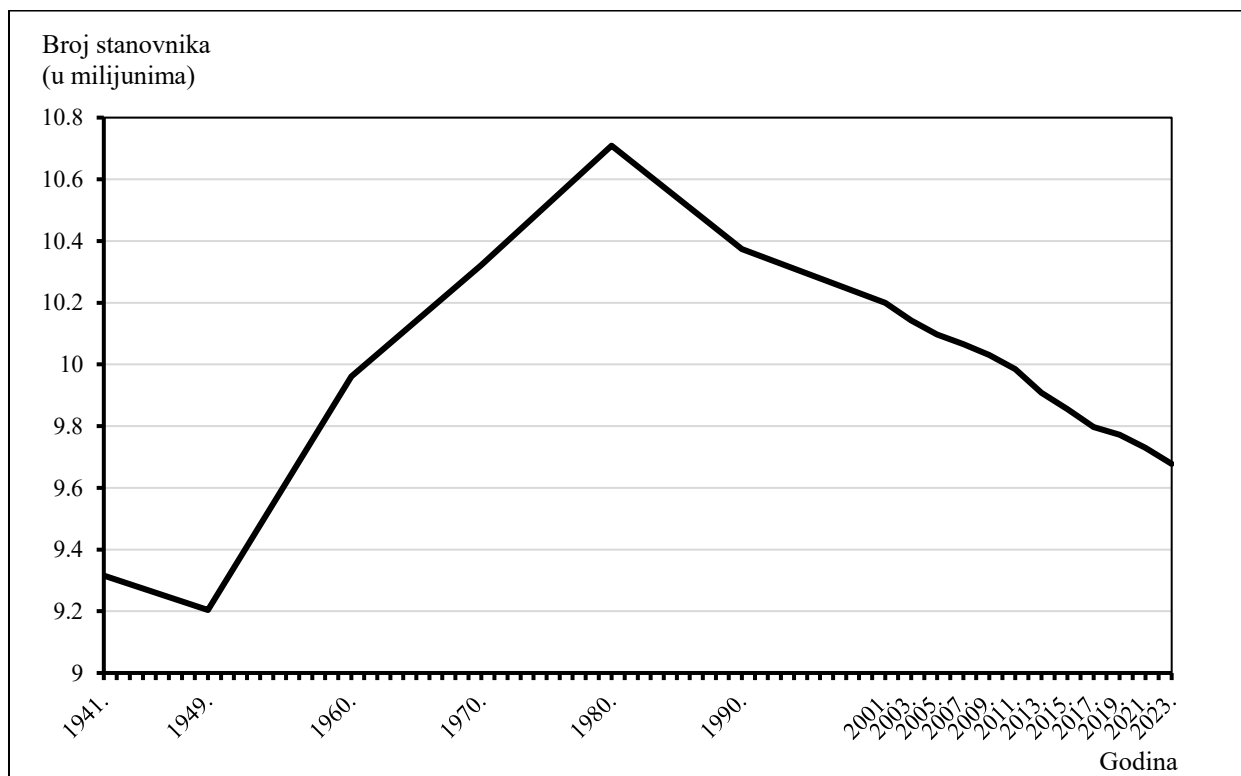

Sl. 4. Imigranti u Francuskoj prema porijeklu 2021. godine

Izvor: French Economy Dashboard, Foreigners (2021): Immigrants.; Institut national de la statistique et des études économiques, Paris

5. Demografski razvoj Mađarske

Republika Mađarska država je Srednje Europe koja, prema posljednjim ažuriranim podacima iz 2023. godine, broji 9 678 000 stanovnika (KSH, 2023). Za razliku od Francuske, Mađarska od 1980. bilježi kontinuirani pad stanovništva (sl. 5).

Sl. 5. Kretanje broja stanovnika Mađarske 1941. – 2023. godine

Izvor: Main indicators of population and vital events (2023): Total population of Hungary 1941-2023, Hungarian central Statistic Office, Budapest

Zbog svoje turbulentne povijesti, Mađarska je često mijenjala svoj teritorijalni obuhvat. Tako je, dakle, u svoje popise stanovništva u vremenu Austro-Ugarske ubrajala stanovništvo iz područja današnje Hrvatske, Slovačke, Austrije, Srbije, Rumunjske. U navedenim državama svoja područja Mađarska gubi Trianonskim ugovorom 4. lipnja 1920. godine, kada (tadašnja Ugarska) gubi oko 70 % svojeg teritorija (Proleksis enciklopedija, 2012). Tijekom Drugog svjetskog rata Mađarska ima opet teritorijalne promjene, ali popis stanovništva iz 1941. godine obuhvatio je samo matični teritorij koji je u današnjim okvirima, no obavljao se u razdoblju 1940. – 1941. što ga ne čini najvjerodostojnijim popisom zbog ratnih zbivanja (KSH, 2023).

Stoga najrelevantniji i najvjerodostojniji podaci su iz razdoblja nakon Drugog svjetskog rata, kada Mađarska nema teritorijalnih promjena.

Mađarska svoj prvi službeni popis, koji je relevantan za današnji teritorij države, bilježi 1870. godine. Tada je na prostoru današnje Mađarske živjelo nešto više od pet milijuna stanovnika (KSH, 2023). Unatoč teškim ekonomskim i društvenim vremenima tijekom i nakon Prvog svjetskog rata, rast stanovništva bio je kontinuiran. Jedan od razloga porasta jest imigracija Mađara koji su useljavali iz područja koja je Mađarska izgubila nakon raspada Austro-Ugarske. Područja koja je Mađarska izgubila raspadom Austro-Ugarske (sl. 6) su: Gradišće (predano Austriji) osim Šoprona, Transilvanija (predana Rumunjskoj), Slovačka (predano Čehoslovačkoj), dio Banata, Bačke i južna Baranja te Međimurje i Prekmurje (predano državi SHS) (Proleksis enciklopedija, 2012). Osim navedenih regija, Mađari su izgubili i druge regije koji su bili pod njihovom upravom, ali nisu imale natpolovičan ili značajan udio Mađara (poput Hrvatske i Slavonije). Podjelom Ugarske 1920. godine, nešto manje od 3,5 milijuna Mađara ostalo je van granica „nove“ mađarske države.

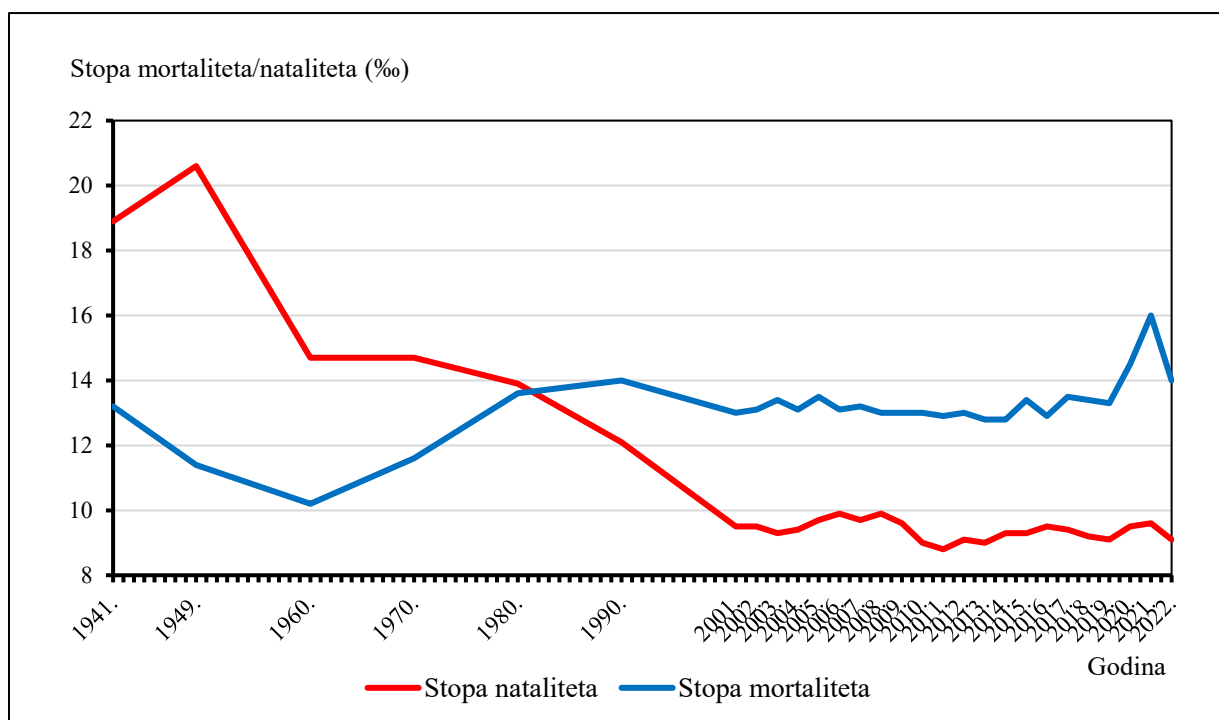

Sl. 6. Područja koja je Mađarska izgubila potpisom Trianonskog ugovora 1920. godine
Izvor: Százkét éve csonkították meg Magyarországot; Honvedelem, 2022.

5.1. Ukupno kretanje stanovništva Mađarske

Prvi pad stanovništva, prema službenim popisima, događa se nakon Drugog svjetskog rata (sl. 5). Mađarska trpi velike gospodarske i infrastrukturne štete prouzročene ratom, kao i prisilnom instalacijom komunističke vlasti na državni vrh te provedbom komunističkih ideologija i doktrina. Mađarska od 1953. do 1958. godine ima negativan migracijski saldo, usporavajući povećanje broja stanovnika (Macrotrends, 2023). Međutim, od popisa stanovništva 1949. godine do popisa 1980. Mađarska ima porast stanovništva, a 1980. godine Mađarska doseže 10,7 milijuna stanovnika (KSH, 2023). Nakon tog popisa iz 1980. godine, Mađarska bilježi kontinuiran pad. Cilj demografskih mjera u Mađarskoj je maksimalno ublažiti ili čak promijeniti taj negativan trend u pozitivan.

5.2. Prirodno kretanje stanovništva Mađarske

Sl. 7. Stopa nataliteta i mortaliteta u Mađarskoj 1941. – 2022. godine

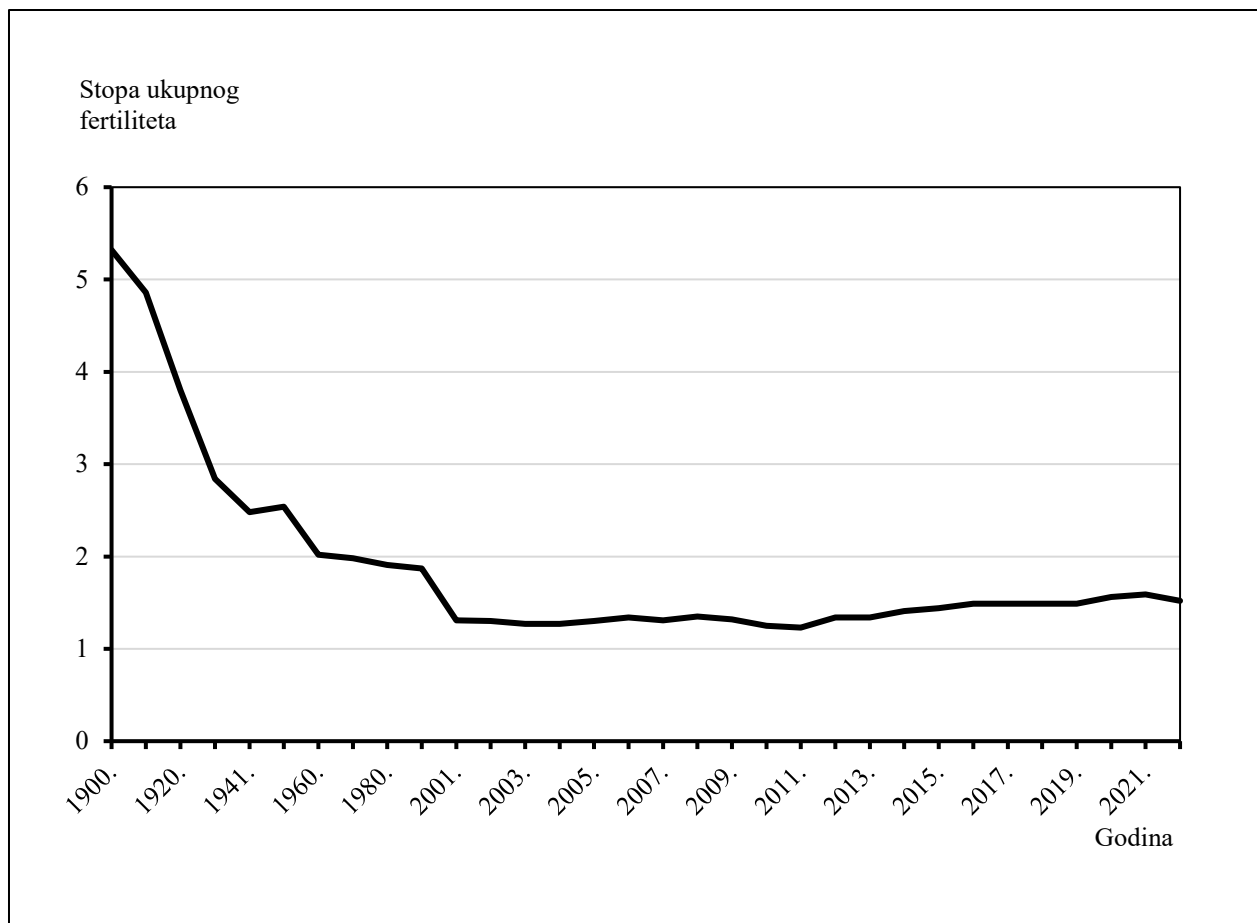
Izvor: Main indicators of population and vital events; Hungarian central Statistic Office, Budapest, 2023.

Stopa nataliteta od 1941. do 1960. godine bila je znatno veća od stope mortaliteta, što se odrazilo i na kretanju stanovništva tog vremenskog razdoblja (sl. 7). Razlog tome jest

stabilizacija nakon Drugog svjetskog rata. Mađarska nakon rata ulazi u kasnu demografsku tranziciju. Jačanje urbanizacije i gospodarstva općenito te modernizacija medicine i bolji uvjeti života doprinijeli su produljenju životnog vijeka, smanjujući također stopu mortaliteta. Nakon razdoblja prirodnog rasta od kraja Drugog svjetskog rata, 1980. godine dolazi do preokreta u odnosu između stope nataliteta i mortaliteta. Početkom 21. stoljeća stopa mortaliteta je i dalje veća od nataliteta, ali oba trenda imaju konstantu u kretanju. Pojavom pandemijskog razdoblja (2020. – 2022.) prouzročene virusom COVID-19, stopa mortaliteta drastično raste. S druge strane, stopa nataliteta nema nekih većih promjena, osim što se u 2020. i 2021. godini vidi blagi porast te opet u 2022. godini pad. Taj porast stope nataliteta može se poistovjetiti jačim demografskim mjerama u istom razdoblju.

5.2.1. Fertilitet

Stopa ukupnog fertiliteta u Mađarskoj (sl. 7) u 2022. godini iznosi 1,52 (KSH, 2023). Od 1960. do 2004. godine stopa ukupnog fertiliteta je u padu. To se može pripisati sličnim ili istim razlozima kao i na primjeru Francuske: „modernizacija“ društva te veći fokus i sudjelovanje žena u obrazovanju te stvaranje radnih odnosa. No, od 2005. do 2022. godine vidi se stagnacija ukupne stope fertiliteta, a u nekim godinama/razdobljima čak i porast. Takvu razliku u porastu i/ili stagnaciji ukupne stope možemo pripisati implementaciji demografskih mjera u Mađarskoj.

Sl. 8. Stopa ukupnog fertiliteta u Mađarskoj 1900. – 2022. godine

Izvor: Main indicators of population and vital events; Hungarian central Statistic Office, Budapest, 2023.

5.3. Vanjska migracija stanovništva Mađarske

Smjer i intenzitet vanjske migracije u Mađarskoj varira ovisno o društveno-gospodarskim prilikama u državi. U posljednjih nekoliko godina bilo je više iseljavanja iz Mađarske nego useljavanja. Veća stopa imigracija bila je u 20. stoljeću, kada useljavaju ponajviše ljudi mađarske nacionalnosti. Oni najviše migriraju iz susjednih država poput Rumunjske, Slovačke, Srbije, Ukrajine (Macrotrends, 2023). Prema službenim podacima OECD-a, 35 % doseljenika rodom je iz Rumunjske, 12% iz Ukrajine, 7% iz Srbije (OECD, 2023). Ovi statistički podaci pokazuju kako su imigranti najviše porijeklom iz susjednih zemalja. Oni su, uglavnom mađarske nacionalnosti koji su ostali živjeti u navedenim državama nakon raspada Austro-Ugarske, kada Mađarska gubi područja gdje su Mađari bili udjelom dominantna nacionalnost ili značajna nacionalna manjina. U 2020. godini, u Mađarskoj je registrirano nešto više od 600 000 stanovnika (6,2 % ukupnog stanovništva) koji su rođeni izvan Mađarske (OECD, 2023).

Imigracijski su procesi u 21. stoljeću postojani, ali nisu značajni za strukturu stanovništva. Imigracija iz susjednih država znatno je oslabila, u odnosu na imigracijske tokove iz 20. stoljeća. Imigracije u Mađarsku uglavnom su privremenog tipa (npr. privremeni rad) te uključuju radnike iz dalekih zemalja poput Pakistana, Afganistana i Sirije (OECD, 2023). S druge strane, emigracija je povećana. Primjerice, 2019. godine 46 000 Mađara emigriralo je u Njemačku (oko 40 %), Austriju (26 %), Nizozemsku (8 %) i dr. (OECD, 2023).

6. Francuska: primjena demografskih mjera

6.1. Pregled demografskih mjera u 20. stoljeću

Prva demografska mjera u 20. stoljeću izdana je nakon Prvog svjetskog rata, sa željom revitalizacije ratom pogođenih područja, kao i područja u Francuskoj koja nisu direktno bila pogođena ratnim stradanjima, ali su iscrpila ljudstvo za oružane sukobe. Ta mjera bila je formulirana neposredno nakon rata, ali stupa na snagu tek 31. srpnja 1920. godine; te je bila dio stimulativne populacijske politike eksplicitnog tipa (Wertheimer-Baletić, 2006). Mjeru je provodila francuska vlada, izglasavajući zakon kojim se zabranjuje pobačaj te reklamiranje i konzumiranje bilo kakve kontracepcije (Wertheimer-Baletić, 2006).

Sljedeća značajna demografska mjera bila je odgovor nakon nekoliko godina kontinuiranog prirodnog pada ukupnog broja stanovnika od 1935. godine pa nadalje. Obiteljski zakonik, iliti na francuskom „Code de la Famille“ stupa na snagu 1939. godine. „Code de la Famille“ proširio je sustav obiteljskih dodataka poticajnih za porast nataliteta, obuhvaćajući ekonomski aktivno stanovništvo te imajući na umu broj i diverzifikaciju obiteljskih dohodaka. Neki konkretni primjeri Obiteljskog zakonika su: davanje novčanih poticaja majkama koje su ostajale kod kuće radi skrbi o djeci (rodiljni dopust, dopust za zdravstvenu njegu djeteta), subvencioniranje odmora, potpuna zabrana prodaje kontracepcijskih sredstava, itd. (TheGeographerOnline, 2023). Isti zakon je na snazi do 1975. godine, kada ga tadašnji predsjednik Valéry Giscard d'Estaing smatra „prekonzervativnim“ za tadašnje političko-društvene prilike (Wertheimer-Baletić, 2006).

Zbog pada stope nataliteta ispod 15 promila, nakon Drugog svjetskog rata, državne vlasti podižu brigu oko istoga. Prvi predsjednik koji će implementirati nove demografske mjere u Francuskoj jest proslavljeni general iz rata Charles de Gaulle.

Uveden je novi sustav dječjih doplata (progresivno prema broju djece), ljestvica oporezivanja građana stavljena je izravno u funkciju poticaja povećanja nataliteta. Nadalje, zaposlenim

ženama stvara se okruženje koje im nudi bolje uvjete za više djece, regulirajući radno vrijeme žene/majke do određene dobi djeteta/djece (Wertheimer-Baletić, 2006).

Godina koja je prekretnica u demografskoj politici Francuske jest 1985. Te godine je započela kampanja pod geslom „Otvorimo Francusku djeci“. Kampanja je imala cilj unapređenja infrastrukture i uvjeta općenito za obitelj. Grade se dječja igrališta i parkovi, posebni/specijalizirani vrtići, predškolski vrtići te drugi raznolike specijalizirane edukativne igraonice. S tom politikom se, također, željela „ukorijeniti“ standard/norma u društvu, odnosno u obitelji, s minimalno troje djece (Wertheimer-Baletić, 2006). Kampanja i politika „Otvorimo Francusku djeci“ izazvala je (direktno ili indirektno) „novo“ (svjetonazorsko) sagledavanje pojma „obitelj“. Naime, pojavom dotične politike 1985. godine zabilježeno je smanjenje stope nupcijaliteta (sklapanja brakova), a povećana stopa divorcijaliteta (rastave brakova) (Wertheimer-Baletić, 2006). Pojavom takvog fenomena u društvu potaknulo se porast izvanbračnih rođenja i djece općenito, porast ekonomske aktivnosti žena u društvu općenito, porast stupnja obrazovanja žena itd. (Wertheimer-Baletić, 2006). Potaknuti posljedicama spomenute politike, pomaknuta je dob rađanja djece, skraćujući fertilno razdoblje kod žena, kako iz biološke, tako i društvene perspektive.

6.2. Opis demografskih mjera koje su trenutno na snazi u Francuskoj

Demografske mjere koje su trenutno na snazi, uglavnom su modifikacije i nadopunjavanje istih iz 20. stoljeća. Međutim, postoje mnogi stimulativni poticaji koji su dio populacijske politike. Primjerice, progresivni dječji doplatci ovisno o broju djece dio su demografskih mjera iz 20. stoljeća koje su trenutno na snazi, a izvornog oblika ta mjera je bila do početka 21. stoljeća, modificirajući se u nadolazećim godinama. Pravo na dječji doplatok ostvaruje se za djecu do 16 godina (u nekim slučajevima (npr. uz imovinski cenzus do 20 godina). Za dječji doplatok roditelji moraju imati prebivalište u zemlji te skrb o najmanje dvoje djece. Doplatok za prvo dijete roditelji/skrbnici imaju do njegove treće godine, za svako sljedeće dijete (do petog djeteta) doplatok raste linearno za svako dijete višeg reda rođenja, a za svako sljedeće dijete (od petog djeteta pa nadalje) dobiva se posebni doplatok (Wertheimer-Baletić, 2006). Konkretna mjera takvog tipa, koja se u međuvremenu mijenjala te je trenutno na snazi, objasniti će se u poglavlju 6.3.1.

Prva mjera iz 2000. godine te koja traje i danas je očinski dopust. Naime, francuska vlada je odredila mjeru u kojoj otac, prilikom poroda djeteta, zakonski dobije 28 dana plaćenog dopusta. Razlog tog dopusta jest pomoć oca prema majci i djetetu glede odgoja i podizanju djeteta,

pomoć u kućanskim poslovima te stvaranje obiteljske atmosfere općenito u domu. Istraživanja su pokazala kako 70 % očeva iskoristi tu mjeru, smatrajući ju korisnom i poželjnom među roditeljima (Ined, 2020).

Molly Moore, novinarka iz Washington Post-a, je 2006. godine napisala članak s ciljem predstavljanja demografskih mjera u Francuskoj te kako one funkcioniraju u svakodnevnom životu. Implementaciju mjera u društvo dala je u primjeru dvije obitelji. Prva obitelj je naišla na problem nedostatnog kapaciteta u lokalnom vrtiću, onemogućavajući upis dvoje djece (blizanaca) u isti. Kao odgovor države na dotični problem, roditelji su dobivali 200 američkih dolara mjesečno (cijena je izražena u dolarima radi lakšeg shvaćanja čitatelja iz SAD-a) za pokriće „dadilje“ kako bi čuvala dvoje djece kod kuće. Pošto su to dvoje djece bili blizanci, i naišli na dotični problem, država je roditeljima povećala olakšice na porez i dječje naknade. Ukoliko se u međuvremenu oslobodi mjesto u vrtiću za blizance, država pokriva troškove vrtića do treće godine starosti (Washington Post, 2006).

Novinarka Molly Moore opisuje prilike druge obitelji u primjeru radnih odnosa i odmora s četvero djece. Osim raznih državnih davanja i olakšica za četvero djece, majka koristi opciju prilagođenog radnog vremena na poslu. Naime, ona radi četiri dana u tjednu bez brige oko sudbine radnog mjesta jer, kako novinarka naglašava, nju zakon štiti od mogućeg otkaza. Ona tu pogodnost može koristiti dok najmlađe dijete ne napuni tri godine. Nadalje, budući da roditelji imaju dvoje djece u dobi od šest i osam godina, oni mogu poslati iste na subvencionirani odmor u za to prilagođene kampove. Kampovi su puni besplatnih aktivnosti: razgledavanje krajolika, kupanje u bazenima, posjete muzejima, posjete farmama i drugim sličnim sadržajima; s plaćenom prehranom. Roditelji za kampove izdvajaju samo plaćanje smještaja ,gdje djeca spavaju, u rasponu od 65 centi do 12 dolara dnevno, ovisno o ukupnim primanjima roditelja. (Washington Post, 2006).

Kao zaključak članka, novinarka Moore naglašava porast nataliteta u tom razdoblju, dječje ozračje na javnim površinama (parkovi, igrališta, itd.). Osim toga, mnoge države svijeta, koje se također bore s problemom starenja stanovništva (poput Japana, Tajlanda i Njemačke), šalju svoje stručnjake, koji se bave demografijom i socijalnim politikama, u Francusku kako bi analizirali učinkovitost mjera u lokalnoj samoupravi te u državi općenito. Nadalje, novinarka naglašava kako žene „ne odustaju“ od posla zbog djece, zahvaljujući mjerama, te tri četvrtine žena imaju radne odnose s malodobnom djecom u kući. Razlozi tih pozitivnih ishoda, kako novinarka zaključuje, su francuski mentalitet, utjecaj Katoličke Crkve (kako u povijesti tako i danas) te, ono najbitnije, kontinuirano urgiranje vlade na rađanje djece (Washington Post, 2006).

Navedene demografske mjere su na snazi i danas, ali kontinuiranim promjenama u demografskim, socijalnim i političko-gospodarskim procesima i promjenama u državi, mjere se učestalo mijenjaju, modificiraju, nadograđuju i reduciraju, prateći navedene procese u državi.

6.2.1. Pronatalitetna politika

Pronatalitetna politika, iliti na francuskom „politique pronatale“, skup je demografskih mjera i populacijskih politika koje su trenutno na snazi, s namjerom povećanja stope nataliteta i ukupne stope fertiliteta. Demografske mjere koje su dio pronatalitetne politike stupaju na snagu sredinom 1990-ih godina. Iako su pronatalitetne politike kao takve postojale i prije, „politique pronatale“ stupa na snagu u okviru dugoročne nacionalne strategije za demografski razvoj. Pronatalitetna politika može se podijeliti u dvije kategorije: stimulans socijalnog tipa i stimulans financijskog tipa.

Stimulans socijalnog tipa odnosi se na mjere koje nisu povezane izravnim financijskim transferima ili olakšicama. Socijalni stimulans odnosi se na mjere koje pomažu prilikom podizanja djeteta/djece, poput infrastrukturnih promjena/prilagodbe (već spomenuti vrtići, igrališta, škole, itd.). Osim toga, povećanje roditeljnog dopusta s 20 na 40 tjedana ovisno o broju djece, besplatni javni prijevoz za obitelj (s minimalno troje djece), besplatne izvannastavne aktivnosti, besplatno korištenje javnih kupališnih objekata te ostale socijalne pogodnosti i popusti (TheGeographerOnline, 2023).

Stimulans financijskog tipa odnosi se na financijska davanja obiteljima prilikom rođenja djece od strane lokalne, odnosno nacionalne uprave/vlasti. Primjer demografske mjere koja je ostala od prošlih mjera jest puna plaća roditeljnog dopusta i godišnjeg odmora. Na tu mjeru su se nadodale/implementirale i druge mjere, a mjera najjačeg financijskog stimulansa jest do tisuću eura mjesečno za treće dijete od strane države. Minimalna plaća u Francuskoj za 2023. godinu jest 1747 eura neto, što nam govori kako država stimulira s 58 % od minimalne plaće. Jedan segment tog financijskog stimulansa proizlazi iz tzv. AF-a, odnosno na francuskom „Allocations familiales“. AF je bazični i „najjači“ financijski stimulans koji Francuska dodjeljuje obiteljima počevši od drugog djeteta do njihove dobi od 20 godina (CAF, 2023). Takva vrsta financijskog davanja proizlazi iz niza mjera koje su bile implementirane kroz povijest, počevši od 1945. godine, kada je AF imao namjenu revitalizacije francuskog prostora nakon Drugog svjetskog rata (CAF, 2023).

Tab. 1. Tablica godišnjih primanja roditelja/skrbnika i mjesečne naknade od AF-a (u eurima)

Godišnja primanja roditelja/skrbnika iz 2021. godine (maksimalni iznosi primjenjivi od 1. siječnja do 31. prosinca 2023. godine)			
Broj djece (< 20 godina)	Skupina 1	Skupina 2	Skupina 3
2	≤ 71 194	≤ 94 893	> 94 893
3	≤ 77 126	≤ 100 825	> 100 825
4	≤ 83 058	≤ 106 757	> 106 757
za 5. dijete i svako sljedeće	+ 5 932		
Mjesečna naknada (na snazi 1. 4. 2023. – 31. 3. 2024.)			
Za dvoje djece	141,99	71	35,50
Za troje djece	323,91	161,95	80,98
Za svako sljedeće dijete	181,92	90,97	45,49
Dodatna naknada za djecu od 14 do 20 godina	71	35,50	17,76
Naknade po fiksnom iznosu	89,78	44,89	22,45

Izvor: Caisse d'allocations familiales (Caf) (2023): Family allowances (Af), France

U priloženoj tablici 1. prikazane su skupine koje i koliko mogu dobiti financijskog stimulansa na mjesečnoj bazi. Skupine 1, 2 i 3 prikazuju godišnja primanja roditelja koja prijavljuju poreznoj na početku godine. U taj iznos uključene su plaće, sva osiguranja i ostala stimulativna davanja države prema obitelji/roditelju. Razlog zašto iznosi nisu zaokruženi jest stopa inflacije, zbog koje se iznosi korigiraju na godišnjoj bazi (CAF, 2023).

Sljedeći jaki financijski stimulans jest tzv. CMG. Puni naziv CMG-a na francuskom je „Complément de libre choix du mode de garde“. To je svojevrsni dodatak za slobodan izbor načina skrbi. CMG subvencionira troškove vezane uz skrb o djetetu mlađem od 6 godina. Cilj ove mjere je financijski olakšati roditeljima predškolski odgoj, čuvanje djeteta, itd. Isto tako, namjera CMG-a je vratiti roditelje u radne odnose sa što „manje brige“ o djetetu glede čuvanju

djeteta.' (CAF, 2023). Financije se, kao kod AF-a, preraspodjeljuju ovisno o godišnjim prihodima skrbnika, te se subvencije ubrajaju u „godišnja primanja roditelja/skrbnika“ u maksimalne iznose iz Tablice 1.

Tab. 2. Godišnja primanja roditelja/skrbnika i mjesečne naknade od CMG-a (u eurima)

Primanja u 2021. godini (vrijednosno do 31. prosinca 2023. godine)			
Broj nesamostalne djece	Primanja manja od (Skupina 1):	Primanja do (Skupina 2):	Primanja iznad (Skupina 3):
1	21 661	48 135	48 135
2	24 735	54 968	54 968
3	27 809	61 801	61 801
Više od 3 djeteta	3 074	6 883	
Usluge dadilje ili kućne (patronažne) med. sestre	Maksimalna mjesečna naknada za dadilju ili kućnu (patronažne) medicinske sestre		
Starost djeteta o kojem se skrbi	Skupina 1	Skupina 2	Skupina 3
Manje od 3 godine	506	319,07	191,41
3-6 godina	253	159,56	95,71

Izvor: Caisse d'allocations familiales (Caf) (2023): Free choice of childcare supplement (Cmg), France

U priloženoj tablici 2. prikazan je segment cjelokupnog subvencioniranja čuvanja i podizanja djeteta predškolske dobi do 6. godine. Uvjeti za dobivanje ove pomoći su, za razliku od AF-a, pristupačnijeg karaktera za obitelj, jer se u sustav CMG-a uključuje već prvo dijete.

Demografski program, odnosno mjere „Allocations familiales“ (AF) i „Complément de libre choix du mode de garde“ (CMG) dio su demografskih mjera koje su na snazi na razini cjelokupne francuske države. Međutim, one nisu iste za Metropolitansku Francusku i francuska područja izvan Europe. Naposljetku, treba naglasiti kako se mjere AF-a i CMG-a ažuriraju i financijski korigiraju u skladu sa stopom inflacije u državi.

6.3. Učinci demografskih mjera u Francuskoj

Tab. 3. Promjena ukupne stope fertiliteta i stope nataliteta u Francuskoj 1930. – 1955. godine

Godina	Stopa ukupnog fertiliteta	Stopa nataliteta
1930.	2,30	18,19
1935.	2,16	16,48
1940.	2,10	14,53
1945.	2,13	15,14
1950.	2,98	22,24
1955.	2,76	19,10

Izvor: Total fertility rate in France (2023): Crude birth rate in France 1800-2020, Institut national de la statistique et des études économiques, Paris

Prva mjera kojoj će se analizirati njen učinak jest „Code de la Famille“. Mjera je stupila na snagu 1939. godine, ali zbog rata u Francuskoj od 1940. do 1945. godine, mjera uzima maha tek nakon rata. Iz priložene Tablice 3. može se iščitati kako su stopa nataliteta i fertiliteta do 1940. bile u opadanju. Godine 1945. dolazi do blagog porasta stopâ, ali svršetkom rata i potpunom implementacijom populacijske politike „Code de la Famille“ stope drastično rastu. Međutim neki stručnjaci, kako akademkinja Wertheimer-Baletić (2006) navodi, poput C. Jonesa ne smatraju dotičnu mjeru razlogom povećanja stopâ, već privremenu „euforiju“ svršetkom Drugog svjetskog rata (Wertheimer-Baletić, 2006). Kao potkrjepa takvoj teoriji jest drastični kratkotrajni porast nakon Prvog svjetskog rata, nemajući tada konkretne i jake mjere. Od 1955. godine pa nadalje, stope ukupnog fertiliteta i nataliteta nastavljaju opadati sve do danas, u određene izuzetke i usporavanja procesa.

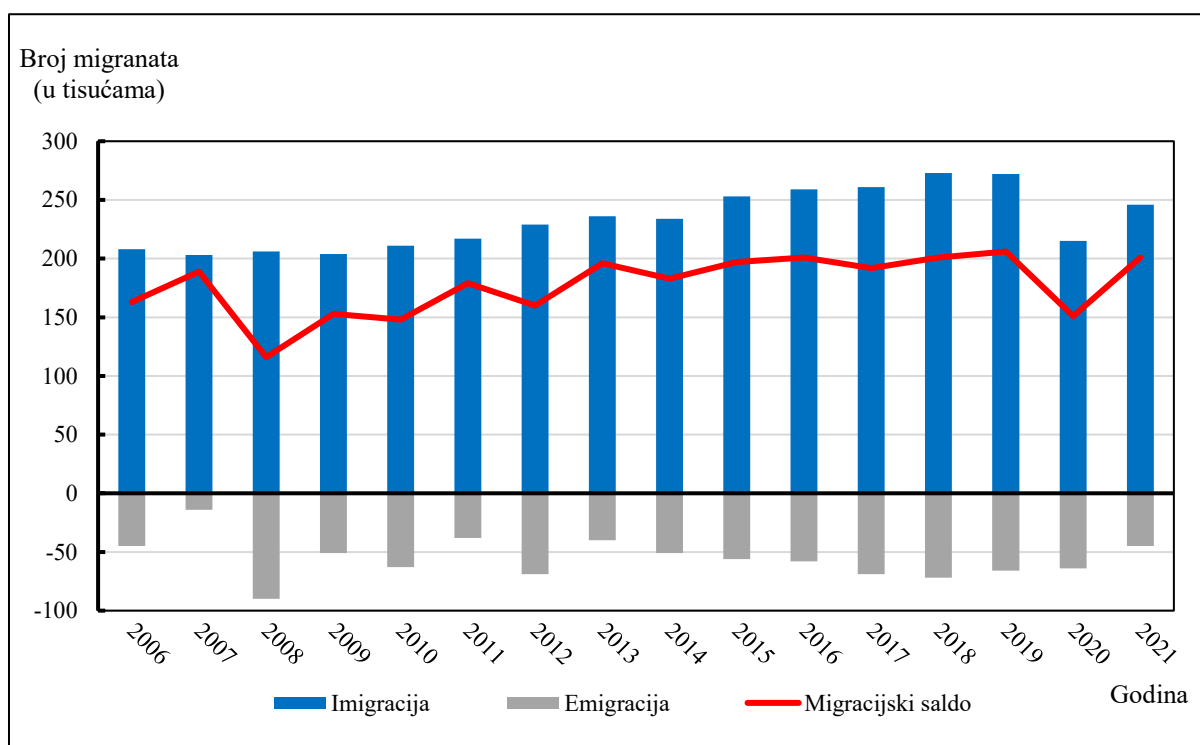
Sljedeća mjera koja je značajna za francusku „demografsku“ povijest 20. stoljeća jesu doplatci koje je proveo Charles de Gaulle. Razdoblje de Gaullove vladavine od 1959. do 1969. godine krasio je, već prije spomenuti, gospodarski i ekonomski rast i stabilnost, jake bilateralne veze s Zapadnim blokom (Kurlansky, 2007). Takvi uvjeti omogućili su mogućnost većih financijskih izdavanja za demografska i socijalna pitanja u državi.

Vrhunac demografskih rezultata jest 1965. godina, kada dolazi do blagog porasta ukupne stope fertiliteta (sl. 8). Stopa nataliteta je zanemarujuće porasla, za 0,1 %. S druge strane, u tom razdoblju se u Francuskoj događa ubrzani rast broja stanovnika (sl. 1). Razlog tome jest *de facto* novitet u Francuskoj (posebice kada pričamo o 20. stoljeću), a označilo je vladavinu Charlesa de Gaullea – imigracija. Iako su imigracije postojale i između dvaju svjetskih ratova, 1960.-e

su znatno bitnije u imigracijskom smislu (zbog apsolutnih brojki). Zbog nestabilne političke i gospodarske situacije, velik broj stanovnika Magreba seli u Francusku. Motiv više imigraciji jesu socijalna davanja i demografske stimulacije u Francuskoj. Nakon 1965. godine dolazi do inflacije i povećanja troškova života općenito što će, uz društvene (revolucionarne) promjene, rezultirati velikim nemirima i protestima građana Francuske 1968. godine. Te proteste predvode studenti, a kasnije će im se pridružiti ostali građani (Kurlansky, 2007). Nakon 1960-ih godina težište demografskih kretanja i demografije općenito postepeno prelazi na migracijske procese. Naime, Francuska sve više svoj prirodni prirast pripisuje visokoj stopi imigracije. To ne znači kako navedene demografske mjere nisu dale svoj obol, ali činjenica je kako krajem 20. stoljeća i u 21. stoljeću demografske mjere nisu utjecale značajno više od imigracija.

Ekonomska recesija 2008. godine stvara velike promjene kako na području Magreba i Bliskog Istoka, tako i na ostatku svijeta. Osim ekonomske krize, na području Magreba i Bliskog Istoka dolazi i do tzv. „Arapskih proljeća“, zbog kojih su mnoge tamošnje autoritarne vlasti bile svrgavane (Tunis, Libija, Egipat, Jemen, itd.). Također, države poput Alžira i Maroka bile su zahvaćene protestima, ali bez posljedice svrgavanja tamošnje vlasti. Svakako su cjelokupne netrpeljivosti između tamošnjeg stanovništva i vlasti, uz pomoć ekonomske recesije, prouzročili gospodarsku nesigurnost. Rezultat toga jesu veća iseljavanja iz tamošnjih država, a destinacija iseljenika bila je najčešće Europa, odnosno europske države s jakim gospodarstvom, među kojima je jedna od atraktivnijih destinacija bila i Francuska.

Nakon 2008. godine dolazi do sve jačeg useljavanja ne-francuskog stanovništva u Francusku, iz čega se može zaključiti kako migracije preuzimaju prevagu ispred prirodne promjene stanovništva (sl. 8) najdominantnijim segmentom u formiranju promjene ukupnog broja stanovnika.

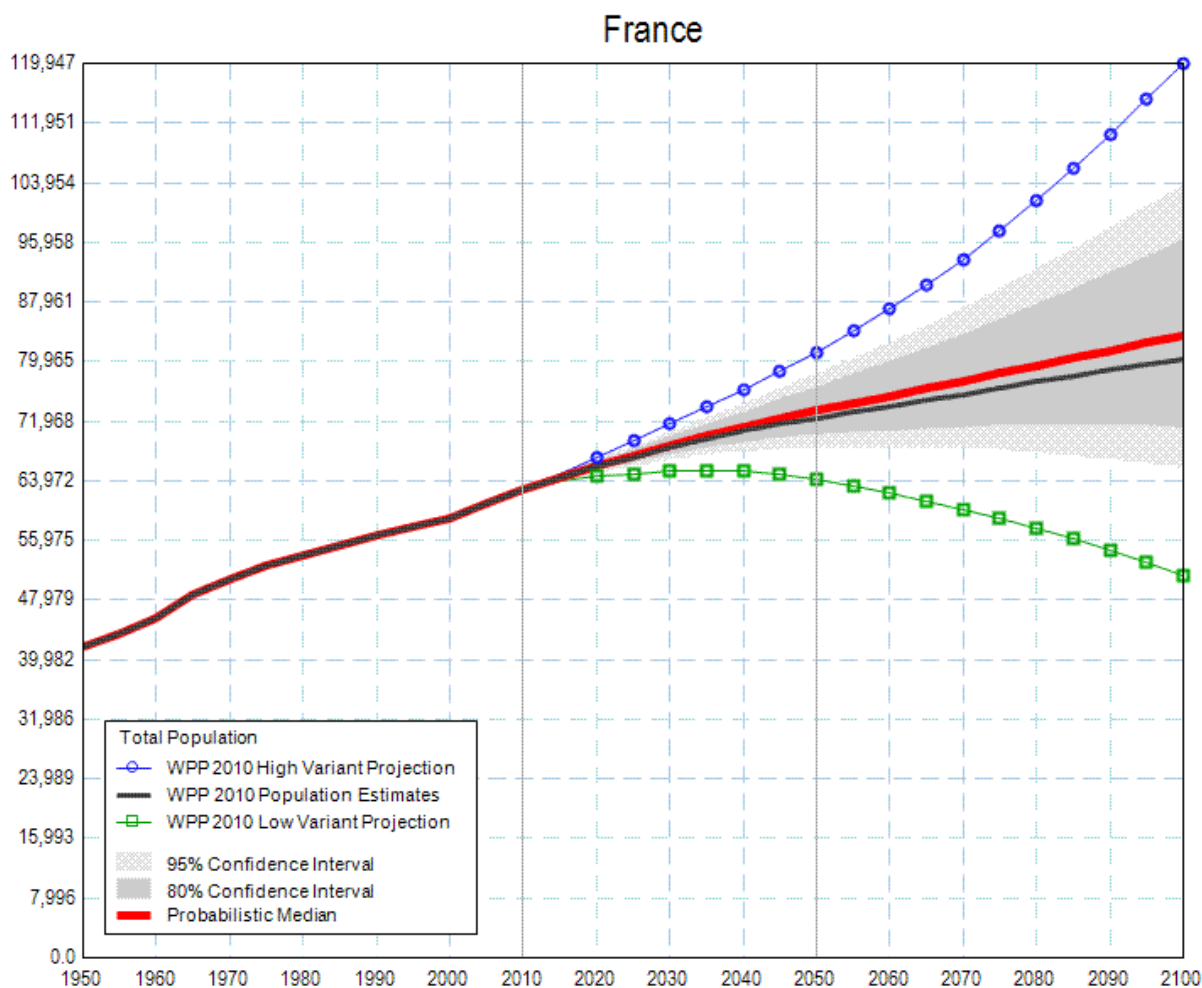

Sl. 9. Migracijski saldo u Francuskoj od 2006. do 2021. godine
 Izvor: Population estimates and civil registry statistics (2023): Migratory flows of immigrants, Institut national de la statistique et des études économiques, Paris

Pronatalitetna politika, u suštini, nije rezultirala povećanjem stope nataliteta u Francuskoj, ali je na neko vrijeme zaustavila njezino daljnje snižavanje. Postoje izuzetci, ali stope nisu bili zapaženo narasle. Međutim ukupna stopa fertiliteta raste. Stopa fertiliteta 1993. godine bilježi rekordni minimum od 1,66 te od te godine raste do 2010., kada se bilježi stopa od 2,02 djeteta po ženi. Nakon 2010. godine isti pada do 2022., kada blago raste s 1,79 (2021.godina) na 1,80 (2022. godina) (sl. 3).

Iz prikazanih podataka ne može se vidjeti konačan uspjeh u porastu stope fertiliteta i nataliteta, ali su mjere uspjele usporiti proces opadanja stopâ te modificirale predviđen proces opadanja broja stanovnika. S druge strane, veliku kompenzaciju u deficitu prirodnih promjena broja stanovnika u Francuskoj čine imigranti. Oni, primjerice, čine preko četvrtine roditelja među rođenom djecom u posljednje tri godine (Insee, 2023). Sve navedene komponente rezultiraju daljnjim, ali sve sporijim porastom broja stanovnika u Francuskoj. Kako bi se bolje prikazao utjecaj demografskih mjera i imigracija, sljedeći dijagram pokazuje vjerojatnosti kretanja ukupnog broja stanovništva u Francuskoj do 2100. godine (sl. 10). Hoće li daljnje i nove

demografske mjere, kao i migracijski procesi, pomoći u prirastu ili padu ukupnog broja stanovništva Francuske, to će vrijeme pokazati.

United Nations Population Division. Chart created: 27/11/2012

Sl. 10. Projekcija ukupnog broja stanovnika Francuske do 2100. godine

Izvor: Heath, S., 2012: France's Population Projection, UN population Division, The Geographer Online

7. Mađarska: primjena demografskih mjera

Za razliku Francuske, Mađarsku prvo proživljava val migracija, a onda demografske mjere. Iako su demografski procesi bili postojani već u 20. stoljeću, Mađarska demografsko pitanje počinje shvaćati puno ozbiljnije početkom 21. stoljeća, što nam govori činjenica o sve većem izdvajanju državnog novca u isto. Najbitnije ćemo spomenuti u sljedećim poglavljima.

7.1. Opis demografskih mjera koje su trenutno na snazi u Mađarskoj

Mađarska od 1949. godine ima kontinuirani porast broja stanovnika do 1980. godine. Te godine dolazi do demografskog maksimuma, koji je iznosio oko 10,7 milijuna stanovnika. Nakon 1980. godine Mađarska bilježi kontinuirani pad te je sve do danas praktički linearan (sl. 5). Od tada Mađarska je izgubila oko milijun stanovnika, odnosno 9,3 %.

Mađarska u 20. stoljeću nema izraženih demografskih mjera koje su potaknule sprječavanje pada ukupnog broja stanovnika. Demografski pad nakon 1980. godine može se pripisati zapostavljanju populacijskih politika. Populacijske politike, odnosno demografske mjere, bile su postojane, ali nisu bile modificirane i „ažurirane“ u skladu s vremenom. Godina 2001. je prekretnica u kretanju nataliteta i fertiliteta jer nakon višedesetljetnog smanjivanja dolazi do njihove stabilizacije i laganog rasta.

Opstojnost i rast populacije te demografske mjere u Francuskoj bile su zacrtane i eklatantne svim političarima i političkim svjetonazorima u tamošnjoj državi. U Mađarskoj, s druge pak strane, demografske mjere često se koristilo „propagandno“ i populistički u svrhu dobivanja političkih poena, s ciljem dolaska na vlast. Jedna od takvih političkih stranaka jest Fidesz na čelu s Viktorom Orbanom. Orban je svoj politički fokus nazvao „demografskim“ (Flash Report, 2018).

Mađarska svoje demografske mjere najviše provodi nakon 2010. godine. Iako je prošlo 13 godina od tada, i dalje je teško govoriti o rezultatima koji su trenutno vidljivi, a imaju dugoročan cilj. Obiteljska politika je, kako Orban navodi, zasnovana na pet „stupova“: djeca bi trebala biti ekonomska prednost, obitelji bi trebale moći živjeti u vlastitim domovima, obiteljska politika trebala bi se temeljiti na majkama, državu treba učiniti prilagođenom obitelji, a obitelji i njihova prava treba podržati zakonom (Petir, 2021). Nadalje, istaknuti politički cilj u Mađarskoj je poticanje obitelji da rađaju željeni broj djece, budući da postoji značajna razlika između željenog i stvarno rođenog broja djece. Prosječan željeni broj djece jest 2, a ostvarenje tog broja dovelo bi do relativne stabilizacije ukupnog broja stanovništva u Mađarskoj. To je zahtjevan cilj, s obzirom kako je između 2001. i 2010. godine stopa ukupnog fertiliteta bila između 1,2 i 1,3 (sl. 7).

Promocija „jačanja“ obitelji i poticanje rađanja već su nekoliko godina aktualna tema, a 2018. godina proglašena je tzv. „Godinom obitelji“. Nakon 2010. godine dolazi do postepenog proširenja i modificiranja sustava podrške obiteljima. Uz novi sustav jedinstvene porezne stope, uvedene 2011. godine, uvedena je, također, i nova porezna olakšica za obitelji, koja se postepeno proširuje na sve veći krug ljudi/obitelji koji bivaju obuhvaćeni (Flash Report, 2018).

Nove (modificirane) mjere posebno su korisne za obitelji u kojima su roditelji zaposleni i imaju veći prihod. Djeci iz obitelji s nižim prihodima, ili s troje ili više djece pružaju se besplatni ili povoljniji obroci u jaslicama, vrtićima i školama. Nadalje, uvedena je i potpora za obitelji s troje ili više djece (tzv. CSOK), koja takvim obiteljima pruža potporu od 10 milijuna mađarskih forinti (32.250 eura) i dodatnih 10 milijuna forinti (32.250 eura) kredita s nižom kamatnom stopom za izgradnju ili kupnju novog stana. Također, ova potpora je dostupna obiteljima s manje djece i za već korištene stanove, ali iznos subvencija za takve je značajno manji. Pristup ovoj potpori uvjetovan je zaposlenjem (isključujući javne radove) i odsustvom dugova (Flash Report, 2018).

Mađarska je već ranije imala mjeru subvencioniranja za čuvanje djece, ali povećana je naknada za čuvanje djece (tzv. GYED EXTRA), koja je uvedena 2014. godine. Cilj te mjere jest povećanje broja zaposlenih majki s malom djecom i poboljšanje financijske situacije obitelji koja ima djecu. Ona omogućuje roditeljima neograničeni rad za vrijeme čega simultano primaju porodične naknade te naknadu za čuvanje djece (Flash Report, 2018).

Druge demografske mjere, koje su usmjerene na obitelj, uključuju smanjenje poreza za poslodavce majki s malom djecom tijekom tri godine, te poslodavce majki s troje ili više djece tijekom pet godina. Ta mjera je na snazi od 2011. godine. Nadalje, povećan je kapacitet ustanova za čuvanje djece i predškolskih ustanova (isto mjera od 2011. godine), a 2017. godine uveden je i novi sustav skrbi za djecu mlađu od tri godine. Od 2018. godine, svaka obitelj s troje ili više djece, koja ima hipoteku na svom domu, ima pravo umanjiti jedan milijun mađarskih forinti (3.200 eura) sa svojeg dugovanja nakon rođenja trećeg djeteta, te dodatni milijun nakon rođenja svakog sljedećeg djeteta. Ako majka sa studentskim kreditom dobije prvo dijete, kredit se obustavlja, s drugim djetetom se smanjuje na pola, a s trećim se cijeli kredit otpisuje. Rok za dobivanje naknade za čuvanje djece (tzv. GYED) za studente/diplomante produljuje se za jednu godinu (Flash Report, 2018).

Pretposljednja mjera Vlade, koja spada pod demografsku mjeru, jesu socijalne pomoći za obitelji koje skrbe za dijete kod kuće. Od 01. siječnja 2022. godine, mjera „naknade za skrb djece kod kuće“ (tzv. GYOD) iznosi 200 000 mađarskih forinti (538 eura) mjesečno. Ukoliko je u kući tom mjerom uzdržavano dvoje i/ili više djece, ili ukoliko dijete ima zdravstvenih poteškoća, državni poticaju rastu za 50 %, odnosno 300 000 forinti (807 eura) (Családi tudakozó, 2022). Ista ta mjera odnosi se za uzdržavanje starijih osoba.

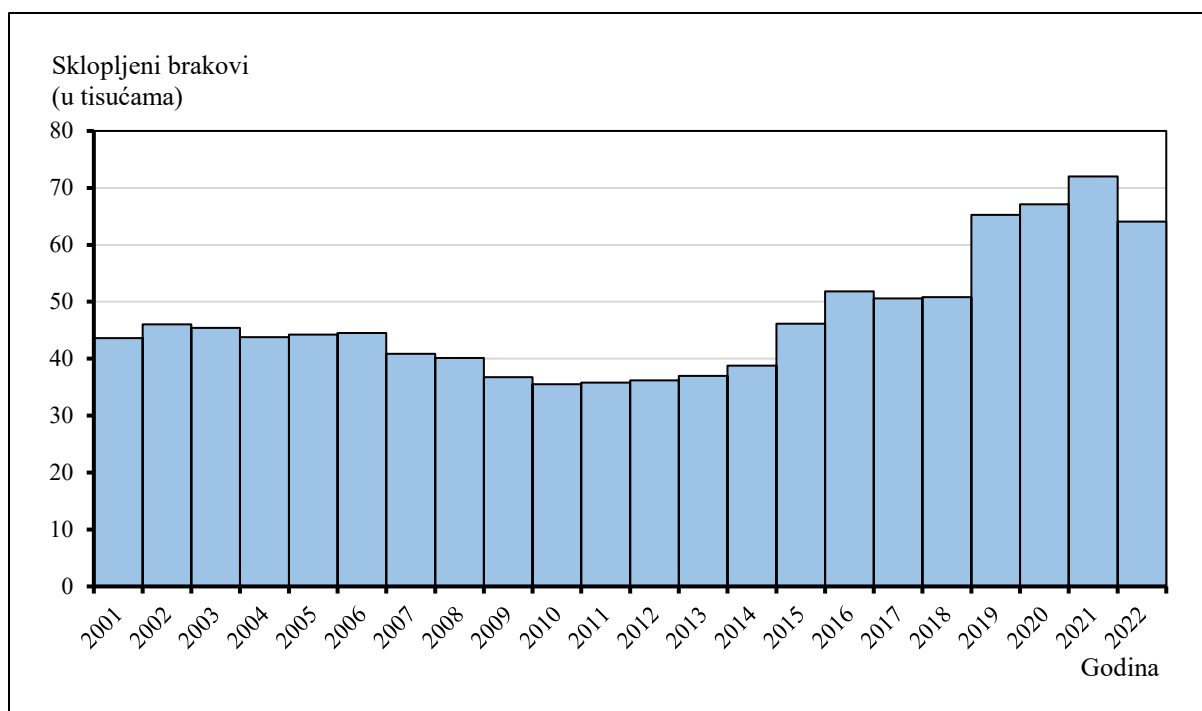
Posljednja mjera Vlade koja je „dodana“, tj. modificirana u sklopu demografskih mjera jest otvaranje dječje štedne knjižice, tj. štednog računa, od strane države. Pravo otvaranja štedne knjižice/račun imaju djeca rođena nakon 31. prosinca 2005. godine s mađarskim

državljanstvom. Prilikom rođenja djeteta dobije na štednom računu iznos od 42 500 mađarskih forinti (113 eura). Dijete račun podiže najkasnije u 18. godini života. Osim toga, obračunava se godišnja kamata na štednju, povisujući iznos koji će dočekati osamnaestogodišnjaka prilikom dizanja novca sa štednog računa. Kamata se godišnje korigira s trenutnom stopom inflacije. Ukoliko roditelj djeteta želi povećati potporu s dodatnim iznosima, roditelj može otvoriti tzv. „Start račun“. Takav pristup je maksimalno preporučljiv i omogućen (npr. može se uplaćivati preko mobitela). Država primljena sredstva na „Start računu“ investira u državnu obveznicu koja se zove „Baby Bond“. Godišnja kamatna stopa „Baby Bonda“ povećana je na 17,5 % od 1. veljače 2023. godine. Također, država pruža godišnju subvenciju od 10 % za ovu vrstu štednje, koja iznosi najviše 12.000 HUF (32 eura) godišnje. Sredstva prikupljena na temelju toga mogu biti povučena od strane djeteta čim ono napuni 18 godina (Family.hu, 2023).

7.2. Učinci demografskih mjera u Mađarskoj

Mađarska i demografske mjere u državi nemaju dugačku zajedničku povijest. Sve demografske mjere u Mađarskoj, koje su orijentirane pronatalitetnoj politici započinju u 21. stoljeću, a vrhunac implementacije mjera je od 2010. godine pa nadalje.

Osim pronatalitetnih mjera, neizostavna je činjenica ideologija mađarske vlasti koja teži konzervativizmu, a jedna od promjena nakon 2010. godine je porast stope nupcijaliteta (sklapanja brakova). Godina 2010. je godina s najmanje sklopljenih brakova u novijoj povijesti. Od 2001. godine do 2021. godine, broj sklopljenih brakova je narastao za gotovo 61% (sl. 11) (KSH, 2023). Ako se uzme u obzir kako je mađarsko stanovništvo pretežno konzervativno (sudeći po odabranoj vlasti na demokratskim izborima) može se zaključiti kako veća stopa nupcijaliteta može biti velika podloga, i čimbenik općenito, za veću stopu nataliteta i fertiliteta. Druga činjenica koju možemo pripisati utjecaju „konzervativne desnice“ jest drastično smanjenje abortusa u državi. Primjerice, u 2010. godini obavljeno je 40 449 induciranih pobačaja, a 2022. obavljeno je 46 % manje, odnosno njih 21 779 (KSH, 2023).

Sl. 11. Broj sklopljenih brakova u Mađarskoj 2001. – 2022. godine

Izvor: Main indicators of population and vital events (2023): Aligned marriages 2001-2022, Hungarian central Statistic Office, Budapest

Stopa ukupnog fertiliteta 2011. godine bila je povijesno najniža, a iznosila je 1,23. U razdoblju od pet godina (2016.) stopa ukupnog fertiliteta popela se na 1,49, a 2022. godine iznosi 1,52 (tab. 4).

Tab.4. Stopa ukupnog fertiliteta u Mađarskoj 2011. – 2022. godine

Godina	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Stopa ukupnog fertiliteta	1,23	1,34	1,34	1,41	1,44	1,49	1,49	1,49	1,49	1,56	1,59	1,52

Izvor: Main indicators of population and vital events (2023): Total population of Hungary 1941-2023, Hungarian central Statistic Office, Budapest

Osim porasta stope ukupnog fertiliteta blagi porast događa se i u stopi nataliteta. Međutim, Mađarska od 1980. godine ima prirodni pad stanovništva te nije uspjela znatno smanjiti negativnu bilancu u istome. No kada se prirodna promjena stanovništva uračuna u kretanje ukupnog broja stanovnika, može se vidjeti nesrazmjer. Jedan od čimbenika koji utječe na promjenu broja stanovnika jest, već prije spomenuta, mađarska dijaspora. Najveća mađarska

dijaspora nalazi se u Transilvaniji. Zbog romanizacije stanovništva i težih socio-ekonomskih uvjeta od Mađarske, rumunjski Mađari uvelike iseljavaju iz Rumunjske, naseljavajući Mađarsku. Statistički podaci KSH-a o migracijskim tokovima između Rumunjske i Mađarske nisu službeni i često su nedostupni. Međutim, Kocsis uz pomoć rumunjskih i drugih izvora, objavljuje u knjizi povijesna emigracijska kretanja Mađara. Naime, 1880. godine na području Transilvanije/Erdelja živjelo je nešto više od četiri milijuna Mađara. Nakon Prvog svjetskog rata, raspada i podjele ugarskog teritorija te Drugog svjetskog rata i komunističkog režima u Rumunjskoj, Mađari postaju nepoželjni narod u Rumunjskoj, rezultirajući velikim egzodusom istih od preko 200 tisuća stanovnika. Godine 1992. na dotičnom području je živjelo između 1,6 i dva milijuna Mađara. Službeni broj se ne zna zbog spomenute romanizacije društva (Kocsis, 2007). Godine 2011. u Transilvaniji je registrirano manje od 1,2 milijuna Mađara, iz čega se može zaključiti kontinuirano i drastično iseljavanje i izumiranje Mađara u Transilvaniji.

Navedena migracija u Mađarskoj zasigurno je ublažila negativne demografske trendove u Mađarskoj, a demografske mjere su vjerojatno i motivirale (ili barem bile motiv/razlog više) za migracijsko kretanje, odnosno selidbu u Mađarsku.

Ukupna stopa fertiliteta u Mađarskoj je porasla u proteklim godinama s apsolutnog minimuma od 1,24 u 2011. godini na 1,49 u 2016. godini. Unatoč statističkim pokazateljima koji prikazuju porast, mađarska vlast je zacrtala cilj, a to je povećanje je na 2,1 do 2030. godine (ESPN, 2018). U usporedbi s drugim zemljama EU ili OECD-a, Mađarska troši značajne iznose na obiteljsku politiku. Broj različitih oblika obiteljske potpore i dostupna sredstva su značajno porasli. Ovi oblici obiteljske potpore osmišljeni su kako bi potaknuli rađanje djece, poboljšali integraciju roditelja maloljetne djece na tržište rada te poboljšali financijsku i stambenu situaciju obitelji.

8. Usporedba učinaka demografskih mjera u Francuskoj i Mađarskoj

8.1. Politički okvir

Prije same usporedbe demografskih mjera Francuske i Mađarske, treba naglasiti kako su (politička) ideologija, društvo i njegov mentalitet, infrastruktura, pristup i implementacija mjera u mnogočemu različiti između navedenih država. Francuska sa svojim mjerama ima zasnovan pristup na državnom općemu dobru, čije su se mjere implementirale i izdavale stoljećima unazad. Fokus mjera jest demografski razvoj i rast francuskog društva. Neizostavna je činjenica jaka migracijska politika i saldo općenito, koji potpomažu uspješnost demografskih mjera kada se one prikazuju statistički. Mnogi se povjesničari, ekonomisti, politolozi, pa i francuske vlasti općenito mogu složiti kako demografsko pitanje Francuske nije „predmet“ za političke

kampanje, programe i sl., već uvriježen stav svih vlasti (kroz povijest) i ostalih političkih aktera koji pretendiraju na vlast. Wertheimer-Baletić potvrđuje tu tezu, smatrajući demografsko pitanje inicijalnom problematikom i/ili pitanjem svake vlasti. Stoga demografske mjere u Francuskoj ne bivaju mijenjane iz svjetonazorskih ili drugih političkih razloga, a da opravdanje i argument mijenjanja istih nije boljitak francuske demografije, odnosno društva.

S druge pak strane, Mađarska u svojim demografskim mjerama implementira i svjetonazorski pogled. Naravno, cilj demografskih mjera u Mađarskoj nije puno drugačiji od onih u Francuskoj, ali opet su te iste mjere najčešće stupale na snagu u izbornim godinama (2010., 2014., 2018. godina). Stoga se može zapitati jesu li demografske mjere u Mađarskoj stupale na snagu isključivo zbog državno-društvenog dobra ili i zbog „političkog“ dobra?

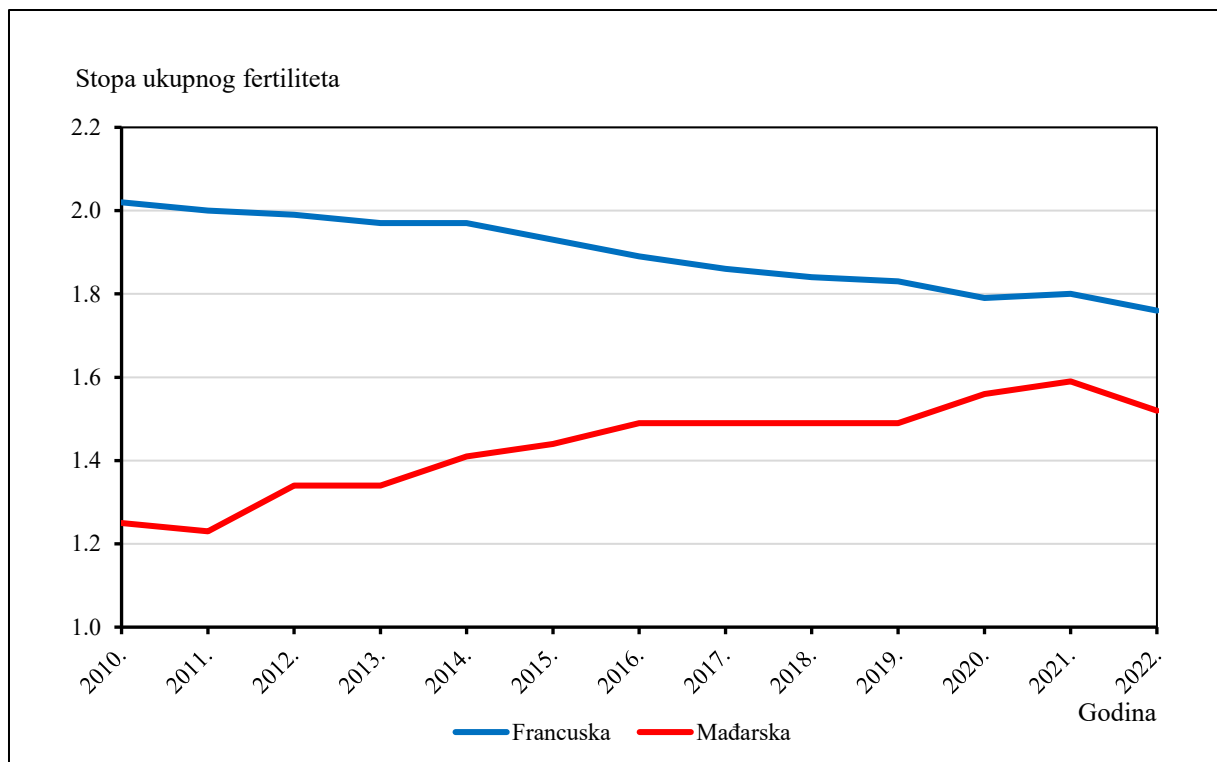
Obje države imaju visoka izdvajanja ukupnog BDP-a u demografiju, među najvišima u OECD-u i EU-i. Francusko izdvajanje ukupnog BDP-a za demografiju je fiksno te ono iznosi 3,5 % (OECD, 2019). Mađarska je pak 2020. godine izdvajala 4,8 % (Šterc, 2020), a u 2021. godini je on povećan na 5 % ukupnog BDP-a (Petir, 2021).

8.2. Usporedba učinkovitosti demografskih mjera

Kao što je već rečeno, povijest implementiranja demografskih mjera i populacijskih politika općenito u Francuskoj seže dalje u povijest nego od onih u Mađarskoj. Mađarske demografske mjere uzimaju maha i potpuno se implementiraju tek od 2010. godine, stoga će usporedba učinkovitosti demografskih mjera bit u vremenskom okviru između 2010. i 2022. godine. One će se uspoređivati učinkovitošću u tri kategorije: promjena stope ukupnog fertiliteta, promjena stope nataliteta i ukupna promjena broja stanovnika imajući na umu migracijske prilike.

8.2.1. Usporedba promjene stope ukupnog fertiliteta

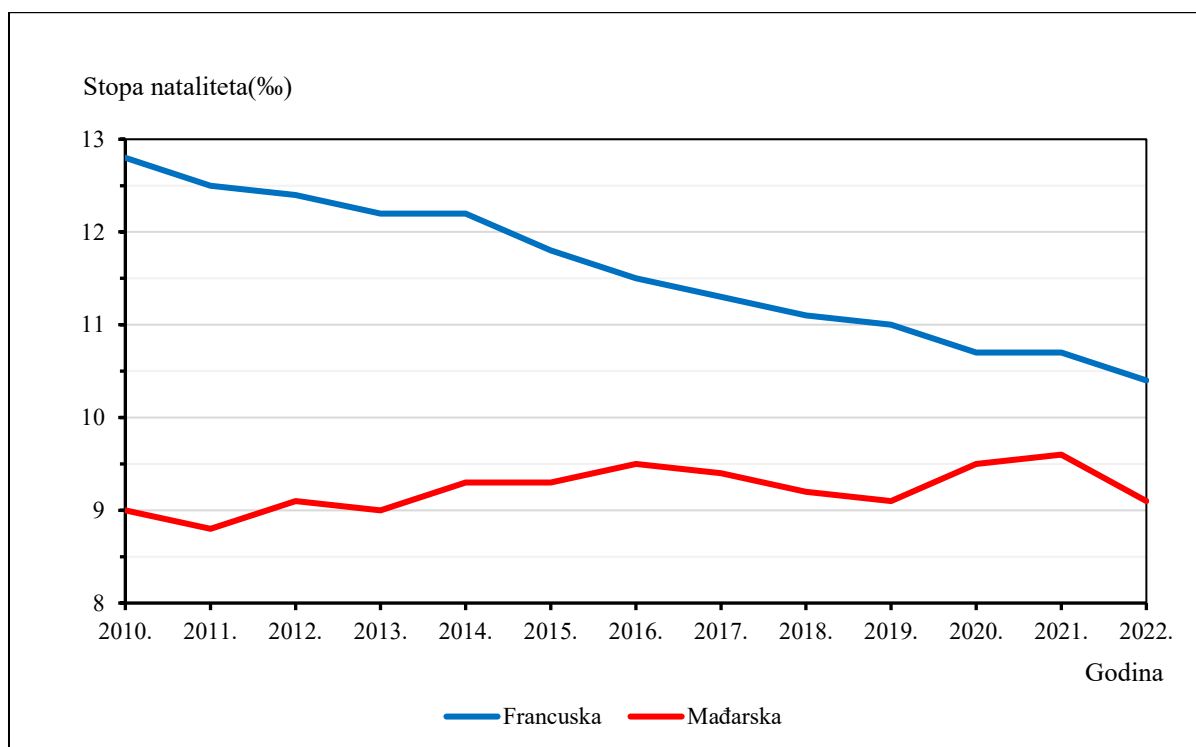
Francuska kroz povijest bilježi iznadprosječnu stopu ukupnog fertiliteta. Zbog toga se može uzeti u obzir teorija kako Francuska u svome mentalitetu ima uvriježenu vrijednost većeg broja djece u obitelji.

Sl. 12. Kretanje stopa ukupnog fertiliteta Francuske i Mađarske 2010. – 2022. godine
 Izvor: Demography - Rate of birth (number of births per 1,000 inhabitants), Metropolitan France (2022); Demography - Mortality rate, annualized (number of deceased people per 1,000 inhabitants), Institut national de la statistique et des études économiques, Paris; Main indicators of population and vital events (2023): Total population of Hungary 1941-2023, Hungarian central Statistic Office, Budapest

Francuska u 2010. godini ima 1,6 puta veću stopu ukupnog fertiliteta od Mađarske (sl. 12). U sljedećim godinama razlika se smanjuje te u 2021. godini ta razlika biva najmanja. U 2021. godini Francuska je imala 1,13 puta veću stopu ukupnog fertiliteta. Dakle, razlika se smanjila za 70 %. U 2022. godini razlika je nešto rasla u korist Francuske, koja je imala 1,16 puta veću stopu ukupnog fertiliteta. Francuska dulje provodi pronatalitetnu politiku, dok je u Mađarskoj to još uvijek „novitet“. Teoretski gledano, „novije“ stvari su uvijek atraktivnije, stoga se i ista teorija može pripisati boljoj učinkovitosti mjera u Mađarskoj od one u Francuskoj. Međutim, pitanje je koliko će dugo potrajati učinak mjera u Mađarskoj.

8.2.2. Usporedba promjene stope nataliteta

Sl. 13. Stopa ukupnog fertiliteta Francuske i Mađarske 2010.-2022. godine
Izvor: Demography - Rate of birth (number of births per 1,000 inhabitants), Metropolitan France (2022); Demography - Mortality rate, annualized (number of deceased people per 1,000 inhabitants), Institut national de la statistique et des études économiques, Paris; Main indicators of population and vital events (2023): Total population of Hungary 1941-2023, Hungarian central Statistic Office, Budapest

Kretanje stopa nataliteta Francuske i Mađarske odvija se po istom obrascu kao i kretanje stopa ukupnog fertiliteta (sl. 13). Unatoč demografskim mjerama i dalje visokoj stopi ukupnog fertiliteta u Francuskoj, pad fertiliteta i nataliteta u Francuskoj imat će sve veći utjecaj na pogoršanje demografske situacije. S druge strane, Mađarska bilježi relativan porast stope nataliteta, koja je 2021. godine iznosila 9,6 %. Iako jedna godina može značiti samo uobičajenu statističku varijaciju, a ne i promjenu trenda, treba napomenuti kako u 2022. godini Mađarska bilježi pad nataliteta (ista stopa kao i 2019. godine).

Demografske mjere su, gledajući dijagram nataliteta, trebale usporiti pad stope nataliteta u Francuskoj, budući da već ne može isti biti u stagnaciji ili u porastu. Ako teoretski uzmemo u obzir kako je isti cilj demografskih mjera bio u Mađarskoj, onda možemo zaključiti kako su mjere u Mađarskoj bile uspješnije nego one u Francuskoj. Naime, u razdoblju od 2010. do 2022. godine, Francuska je imala pad od 2,4 %, dok je u istom razdoblju Mađarska imala porast od 0,1 %. Mađarska je u tom razdoblju imala i veće poraste, dok je Francuska bila gotovo kontinuirano u padu.

8.2.3. Usporedba promjene ukupnog broja stanovnika

Promjena ukupnog broja stanovnika nije doslovan odraz uspješnosti demografskih mjera i demografskih (prirodnih) kretanja u državi, već veliku ulogu ima migracija. Francuska uvelike svoju demografsku sliku gradi na migracijskoj politici, imajući godišnje velik priljev migranata koji žele stvoriti „novi“ život u Francuskoj. Ti migranti su najčešće drugih nacionalnosti, mijenjajući i stvarajući veći mozaik (glede kulture, mentaliteta, jezika i sl.) društva u Francuskoj. S druge strane, mađarski skroman priljev migranata nema većeg utjecaja na kretanje broja stanovnika. Mađarska je od 2010. do 2022. godine izgubila u prosjeku oko 27 tisuća ili 0,28 % stanovnika godišnje. Prije 2010. godine, kada nije bilo jakih demografskih mjera, godišnji gubitak stanovnika bio je veći (sl. 5) te se može reći kako bi bez demografskih mjera došlo do intenziviranja depopulacije. Imajući to na umu, može se zaključiti kako su demografske mjere spriječile veći gubitak stanovništva, minimalizirajući gubitak na 0,2 %.

Demografske projekcije Francuske u nadolazećim godinama (sl. 10) više su pozitivnijeg karaktera, ali vjerojatno zbog priljeva migranata u državu. Suštinski gledano, Mađarska svoju demografsku politiku gradi na vlastitim, domicilnim stanovnicima, dok Francuska svoje demografske gubitke kompenzira migracijskim politikama i procesima. Osim toga, tu je i kolonijalna povijest koja Francusku čini atraktivnijom destinacijom, ali i liberalnijim socio-političkim stavovima i vrijednostima koji, uz jake gospodarske faktore, olakšava prihvatanje društveni razvoj i socijalnu adaptaciju migranata u državi. Mnogi migranti koji dođu u Francusku u skorije vrijeme postanu punopravni građani francuske države, stvarajući obitelji i potomke koji nemaju želju povratka u matičnu državu iz koje su došli u Francusku.

9. Rasprava

Stupanje demografskih mjera na snagu, njihova implementacija te rezultati utjecaja demografskih mjera na društvo/stanovništvo Francuske i Mađarske, može se sagledavati iz mnogih kutova te kontekstualizirati iz različitih gledišta. Navedenu tezu može se protumačiti sljedećim usporedbama koje su ujedno i često problematika. One su: politički kontekst, socijalne implikacije, društveni, ekonomski i kulturni faktori te učinkovitost demografskih mjera, koje su obrađene u prethodnim poglavljima. Naposljetku, kritička analiza bit će prisutna u navedenim usporedbama, odnosno problematikama.

Problematika glede političkog konteksta je već djelomično spomenuta u prethodnim poglavljima. Naime, demografske mjere u mnogim državama imaju populističku namjenu mnogim političkim strankama koje pretendiraju na vlast ili jesu na vlasti. Zbog takvih namjera, mnoge demografske mjere ne zažive i ne stupe na snagu. Osim takvog scenarija, demografske mjere teško uspijevaju i u državama gdje se često mijenja vlast, kao i politički sukobi, trzavice, i sl. Takav primjer imamo u Francuskoj u razdoblju između 1967. i 1969. godine kada mjere gotovo ne postoje zbog napete situacije u državi. Mađarska vlast se od 1998. do 2010. godine četiri puta mijenjala, marginalizirajući demografsko pitanje države zbog uplitanja svjetonazorskih načela različitih vlasti.

Što se tiče socijalnih implikacija, one mogu i ne moraju biti dio političke problematike. Socijalna pitanja mogu proizaći iz više smjerova. Primjerice, učinkovitost implementacije demografskih mjera ovisit će o mentalitetu društva/stanovništva nad kojim se implementira, homogenosti, odnosno heterogenosti istih, kao i broj stanovnika koji se obuhvaća u implementiranju demografskih mjera. Puno je teže provesti neke mjere među migrantima i raznolikijom strukturom stanovništva koji nemaju još doticaja i/ili nisu se „upoznali“ s društveno-političkim načelima mjesta gdje se migrant želi nastaniti.

Druga vrsta socijalnog pitanja može proizaći iz učinaka demografskih mjera na pojedine socijalne strukture nekog društva, odnosno stanovništva države. Primjerice, učinci nekih mjera obiteljske potpore u Francuskoj i Mađarskoj, koje su suštinski relativno slične ili polaze iz sličnih namjera/razloga, mogli bi se poboljšati boljim informiranjem javnosti o njima. Nadalje, stručnjaci tvrde kako politike/mjere koje promiču veći broj djece u obitelji ne mogu stabilizirati veličinu populacije u kraćem vremenskom okviru, već se iste politike/mjere moraju razvijati i implementirati s dugoročnim projekcijama i ciljevima.

Uz uspješnu obiteljsku politiku potreban je i uspješan zdravstveni sustav. Zdravstveni sustav bi podržavao boljitak obiteljske politike ne samo preko rađanja većeg broja djece, već i poboljšanjem kvalitete života i produljenjem životne dobi. Suštinski gledano, obiteljske politike

su samo jedan faktor u odlukama o rađanju djece, a velik broj ljudi poistovjećuju odluku o djetetu s svakodnevnim radnim i životnim odlukama, ravnajući sustav vrijednosti među supružnicima/partnerima.

Još jedan kritičan aspekt vezan uz socijalno pitanje jest prisutnost svojevrsne diskriminacije u demografskim mjerama koje se provode. Neke demografske mjere nisu dostupne za određeno stanovništvo koji se (primjerice) svjetonazorski ne podudaraju s vlasti koje implementiraju i provode te iste mjere. Osim svjetonazorskog pitanja, prisutna je i polarizacija društva/stanovništva u socio-ekonomskom pogledu, odnosno različitom sufinanciranju i financijskoj stimulaciji demografskih mjera nad obiteljima. Državna davanja i potpore ovise o mjesečnim/godišnjim financijskim primanjima neke obitelji. Takve primjere imamo u Mađarskoj. Naime, neke mjere u obiteljskoj politici više pogoduju imućnim obiteljima, dok obitelji slabijeg imovinskog stanja imaju poteškoće u pristupu i korištenju tih istih mjera, čak i ako je sve zadovoljeno u zakonskom okviru. Primjerice, povećane su mjere obiteljskih poreznih olakšica, kredita za stvaranje obiteljskog doma (tzv. CSOK), naknade za skrb za dojenčadi (tzv. CSED), kao i naknade za čuvanje djece (tzv. GYED). Međutim, iznosi univerzalnih davanja (tj. iznosi bez dodatnih kriterija osim imanja djece – obiteljska naknada, dopust za skrb o djetetu (tzv. GYES), potpora za odgoj djeteta (tzv. GYET)) ili davanja za obitelji s niskim primanjima s djecom (u sklopu redovite naknade za zaštitu djece) uglavnom se nisu promijenili, rezultirajući gubitkom realne vrijednosti od 30 % (ESPN, 2018).

Unatoč inflacijskom faktoru i navedenom gubitku realne vrijednosti od 30 %, značajan porast minimalne plaće, prvo u 2017., zatim i u 2018. godini, ipak ima pozitivan učinak na davanja koja su na neki način povezana s razinom minimalne plaće (tzv. GYED), odnosno općim razinama prihoda (tzv. CSED). Međutim, i GYES i GYET (čija su oba neto iznosa 25 650 HUF, iliti 83 € mjesečno), kao i rodiljna naknada (od 64.125 HUF, iliti 207 € mjesečno) bile su iste od 2008. do 2021. godine. Promjene u sustavu obiteljske podrške pridonose povećanju nejednakosti. Osim toga, postoje problemi glede rodnog aspekta: uglavnom žene primaju povećanu obiteljsku naknadu dok porezne olakšice često povećavaju prihode muškaraca koji obično zarađuju više. Samohrane obitelji (najčešće samohrane majke) imaju otežano imovinsko stanje, zbog jednog primanja u obitelji, potencirajući financijsku nesigurnost, veći oslonac na obiteljske potpore te veće šanse za siromaštvo (ESPN, 2018).

Što se tiče društvenog, ekonomskog i kulturnog faktora, oni su dio navedenih političko-socijalnih pitanja i problematika. Ova tri navedena faktora mogu se objediniti jednom riječju, koja se često u ovom radu spominjala, a to je mentalitet. Mentalitet se definira prema određenom prostoru, a opseg utjecaja istog može biti određen na lokalnoj i/ili regionalnoj

osnovi, a generaliziran na nacionalnoj osnovi. Međutim, kada se spominje mentalitet nekog područja, on se najčešće generalizira na državnoj/nacionalnoj osnovi. Imajući to na umu, francuski i mađarski mentalitet su u mnogočemu različiti. U demografskom pitanju postoje velike suprotnosti. Primjerice, Francuska ima *de facto* uvriježenu normu od minimalno dvoje djece u obitelji, koja seže desetljećima unatrag. Osim povijesne uvriježenosti, zahvala tzv. minimalnoj normi od dvoje djece pripisuje se i demografskim mjerama i politikama općenito, poput de Gaullove politike, koja je nastojala standardizirati minimalan broj djece na dvoje. Međutim, kada govorimo o homogenosti mentaliteta, Francuska ima potencijalan problem glede istog. Pripadnici različitih nacionalnosti u velikom broju migriraju u Francusku, polarizirajući direktno i indirektno francusko društvo, zbog (primjerice) teže prilagodbe na novu okolinu, mentalitet i državu općenito. Zbog takve „nuspojave“ getoizacija društva postaje sve učestalija pojava. Zbog toga postoje neke četvrti u kojima su stopa kriminaliteta i sl. na vrlo visokoj razini. Takve četvrti često nalazimo velikim gradovima, poput Pariza i njegovim rubnim gradskim četvrtima/naseljima. Jedna takva četvrt (ili na francuskom „arondisman“) jest 19. arondisman. Takve getoizacije nalazimo i u Marseillesu, Lilleu, Lyonu itd. (Travel Bag, 2023). Mađarska, s druge pak strane, svoj mentalitet više njeguje i konzervira. Drugim riječima, mađarsko društvo, odnosno stanovništvo mnogo je homogenije. U Mađarskoj je 97 % ukupnog stanovništva deklarirano po nacionalnosti kao Mađar (Eurydice, 2023), dok se u Francuskoj 88 % ukupnog stanovništva deklarira kao Francuz (Statista, 2023). Mađarska nema veliki priljev migranata kao Francuska iz više razloga: nepostojana kolonijalna povijest, slabije gospodarstvo, konzervativna politička vlast i sl. Ti razlozi odgovaraju migrante drugih nacionalnosti na odluku o seljenju i stvaranju „novog“ života u Mađarskoj.

10. Zaključak

Prikazujući i analizirajući demografske mjere Francuske i Mađarske, može se zaključiti kako su dale svoj doprinos, kako u održavanju i porastu broja stanovnika, stope ukupnog fertiliteta, nataliteta, tako i u minimaliziraju negativnih trendova u demografskoj slici. Na dva istraživačka pitanja koju su postavljena u uvodu (koja je razlika demografskih slika Francuske i Mađarske prije i nakon primjene demografskih politika te koliki je bio utjecaj imigracije na demografsku sliku dotičnih dviju država) dobilo se dva različita odgovora: demografske slike Francuske i Mađarske prije, tijekom (i nakon) mjera su se promijenile. U obje države su se minimalizirali negativni trendovi, odnosno po pitanju Mađarske neki su i rasli. Osim toga, demografske mjere su na primjeru Francuske zasigurno i privukle te bile razlog/motiv više u odluci migriranja stanovništva u državu. Ta teza referira se na drugo istraživačko pitanje (koliki je bio utjecaj imigracije na demografsku sliku dotičnih dviju država), što nam govori kako su francuske i mađarske (i)migracije različito utjecale na svoje države. Migracije u 21. stoljeću Francuskoj uvelike poboljšavaju cjelokupnu demografsku sliku, dok Mađarska se ne može osloniti, a sudeći po izvršnoj vlasti niti želi imati takvu vrstu demografskog „oslonca“. Zbog toga se može konstatirati kako Francuska svoje demografske mjere sintetizira s imigracijskim priljevom u državu, dok Mađarska „samoegzistira“ s demografskim mjerama.

Zanemarivši komparacijsku notu između Francuske i Mađarske, te dvije države trebale bi biti primjer sinergije vlastitog mentaliteta i implementacije demografskih mjera na svoje stanovništvo, maksimalno se suprotstavljajući negativnim demografskim trendovima, koje karakterizira generalno starenje stanovništva i smanjenje (porasta) ukupnog broja stanovnika u europskim zemljama.

Popis literature i izvora

1. *Droit tu travail*, Ministere du travail, du plein emploi et de l'insertion, <https://travail-emploi.gouv.fr/> (29. 5. 2023.)
2. Eurydice, 2023: *Political, social and economic background and trends*, European Commission, <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/hungary/population-demographic-situation-languages-and-religions> (10. 8. 2023.)
3. Fruzsina, A., 2019: *Measures to fight demographic decline in Hungary*, ESPN, Center for Social Sciences, Hungary
4. Heath, S., 2012: *France's Population Projection*, UN population Division, *The Geographer Online*, <https://www.thegeographeronline.net/pro-natalist-policy-france.html> (29. 5. 2023.)
5. *Hungary Net Migration Rate 1950-2023*, Mactrotrends, <https://www.macrotrends.net/countries/HUN/hungary/net-migration> (1. 6. 2023.)
6. *Hungary*, OECDiLibrary, <https://www.oecd-ilibrary.org/sites/f8c87bfe-en/index.html?itemId=/content/component/f8c87bfe-en> (4. 6. 2023.)
7. *Interprofessional minimum wage (Smic)*, Institut national de la statistique et des etudes economiques, <https://www.insee.fr/en/statistiques/2417640> (29. 5. 2023.)
8. Kocsis, K. (ur.), 2007: *South Eastern Europe in Maps, 2nd, Revised & Expanded Edition*, Geographical Research Institute, Hungarian Academy of Sciences, Budimpešta.
9. Kurlansky, M., 2007: *1968: godina koja je uzdrmala svijet*, Naklada Ljevak, Zagreb
10. *Les allocations familiales (Af)*, caf.fr, <https://www.caf.fr/allocataires/aides-et-demarches/droits-et-prestations/vie-personnelle/les-allocations-familiales-af> (28. 5. 2023.)
11. Matijašić, R., 2000: *August, Gaj Julije Cezar Oktavijan*, Istarska enciklopedija, <http://istra.lzmk.hr/clanak.aspx?id=128> (2. 6. 2023.)
12. Matijašić, R., 2005: *August, Gaj Julije Cezar Oktavijan*, Istrapedia, <https://www.istrapedia.hr/en/natuknice/122/august-gaj-julije-cezar-oktavijan#> (2. 6. 2023.)
13. Moore, M., 2006: *As Europe grows grayer, France devises a baby boom*, The Washington post, <https://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2006/10/17/AR2006101701652.html> (11. 6. 2023.)

14. Nejašmić, I., 2005: *Demogeografija: Stanovništvo u prostornim odnosima i procesima*, Školska knjiga, Zagreb
15. *Paternity leave in France*, Institut national d'etudes demographiques, https://www.ined.fr/en/everything_about_population/demographic-facts-sheets/focus-on/paternity-leave-in-france/ (10. 6. 2023.)
16. Petir, M., 2021: *Mađarska izdvaja 5% BDP-a za mjere kojima podupire obitelj*, Petir, <https://petir.eu/novosti/madarska-izdvaja-5-bdp-a-za-mjere-kojima-podupire-obitelj/> (10. 7. 2023.)
17. *Public spending on family benefits*, OECD Family Database, https://www.oecd.org/els/soc/PF1_1_Public_spending_on_family_benefits.pdf (12. 7. 2023.)
18. Siegel, Jacob. S., Swanson, David. A., 2004: *The Methods and Materials of Demography*, Elsevier Academic Press, San Diego, https://demographybook.weebly.com/uploads/2/7/2/5/27251849/david_a_swanson_jacob_s_siegel_the_methods_and_materials_of_demography_second_edition_2004.pdf (2. 6. 2023.)
19. *Španjolska gripa strahovita epidemija koja je odnijela više života od prvog svjetskog rata*, Povijest.hr, <https://povijest.hr/drustvo/spanjolska-gripa-strahovita-epidemija-koja-je-odnijela-vise-zivota-od-prvog-svjetskog-rata/> (5. 6. 2023.)
20. Šterc, S., 2020: *Hrvatska i mađarska demografska politika – razlika je u pristupu*, Narod.hr, <https://narod.hr/hrvatska/dr-sc-sterc-hrvatska-i-madarska-demografska-politika-razlika-je-u-pristupu> (10. 7. 2023.)
21. *The Politics of Decolonization in French and British West Africa*, Oxford Research Encyclopedia of African History, <https://oxfordre.com/africanhistory/display/10.1093/acrefore/9780190277734.001.0001/acrefore-9780190277734-e-111;jsessionid=0AD9FF69F9F428802BB69C587678F929> (5. 6. 2023.)
22. Travel Bag, 2023: *Neighborhoods to avoid in Paris*, <https://sacavoyage.fr/en/neighborhoods-to-avoid-in-paris-hot-district-paris-ranking-and-map/> (14. 8. 2023.)
23. *Trianonski ugovor*, Proleksis enciklopedija, <https://proleksis.lzmk.hr/528/> (2. 6. 2023.)
24. Vivoda, D., 2021: *Utjecaj imigracija na demografsku sliku Francuske*, Sveučilište u Zagrebu, Prirodoslovno-matematički fakultet,

<https://repozitorij.pmf.unizg.hr/islandora/object/pmf%3A10035/datastream/PDF/view>

(5. 8. 2023.)

25. Wertheimer-Baletić, A., 2006: *Eksplicitna i implicitna populacijska politika u europskim zemljama*, u: *Zbornik Ekonomskog fakulteta u Zagrebu, godina 4*, UDK 314.15:314.8] (4) "19", <https://hrcak.srce.hr/file/16719> (2. 6. 2023.)

Izvori

1. Caisse d'allocations familiales (Caf) (2023): Family allowances (Af), France
2. Caisse d'allocations familiales (Caf) (2023): Free choice of childcare supplement (Cmg), France
3. Demography - Rate of birth (number of births per 1,000 inhabitants), Metropolitan France (2022): Demography - Mortality rate, annualized (number of deceased people per 1,000 inhabitants), Institut national de la statistique et des études économiques, Paris
4. French Economy Dashboard, Foreigners (2021): Immigrants.; Institut national de la statistique et des études économiques, Paris
5. Heath, S., 2012: France's Population Projection, UN population Division, The Geographer Online
6. Main indicators of population and vital events (2023): Aligned marriages 2001-2022, Hungarian central Statistic Office, Budapest
7. Main indicators of population and vital events (2023): Total population of Hungary 1941-2023, Hungarian central Statistic Office, Budapest
8. Population estimates and civil registry statistics (2023): Migratory flows of immigrants, Institut national de la statistique et des études économiques, Paris
9. Százket éve csonkították meg Magyarországot (2022), honvedelem.hu, <https://honvedelem.hu/hirek/szazket-eve-csonkitottak-meg-magyarorszagot.html> (14.07.2023.)
10. Total fertility rate in France (2023): Crude birth rate in France 1800-2020, Institut national de la statistique et des études économiques, Paris
11. Total population (2023): 1804 to 2023, Institut national de la statistique et des études économiques, Paris

Prilozi

Popis slika:

Sl. 1. Kretanje broja stanovnika (Metropolitanske) Francuske 1804. – 2023. godine.....	7
Sl. 2. Stopa nataliteta i mortaliteta u Francuskoj 1975. – 2022. godine.....	9
Sl. 3. Stopa ukupnog fertiliteta u Francuskoj 1805. – 2020. godine.....	10
Sl. 4. Imigranti u Francuskoj prema porijeklu 2021. godine.....	13
Sl. 5. Kretanje broja stanovnika Mađarske 1941. – 2023. godine.....	14
Sl. 6. Područja koja je Mađarska izgubila potpisom Trianonskog ugovora 1920. godine.....	15
Sl. 7. Stopa nataliteta i mortaliteta u Mađarskoj 1941. – 2022. godine.....	16
Sl. 8. Stopa ukupnog fertiliteta u Mađarskoj 1900. – 2022. godine.....	18
Sl. 9. Migracijski saldo u Francuskoj 2006. – 2021. godine.....	27
Sl. 10. Projekcija ukupnog broja stanovnika Francuske do 2100. godine.....	28
Sl. 11. Broj sklopljenih brakova u Mađarskoj 2001. – 2022. godine.....	32
Sl. 12. Kretanje stopa ukupnog fertiliteta Francuske i Mađarske 2010. – 2022. godine.....	36
Sl. 13. Stopa ukupnog fertiliteta Francuske i Mađarske 2010. – 2022. godine.....	37

Popis tablica:

Tab. 1. Tablica godišnjih primanja roditelja/skrbnika i mjesečne naknade od AF-a (u eurima).....	23
Tab. 2. Godišnja primanja roditelja/skrbnika i mjesečne naknade od CMG-a (u eurima).....	24
Tab. 3. Promjena ukupne stope fertiliteta i stope nataliteta u Francuskoj 1930. – 1955. godine.....	25
Tab. 4. Stopa ukupnog fertiliteta u Mađarskoj 2011. – 2022. godine.....	33

Gimnazija

PRIPREMA ZA IZVOĐENJE NASTAVNOG SATA IZ GEOGRAFIJE

Ime i prezime učitelja/nastavnika: Ivan Terze
Datum izvođenja nastavnog sata: 31.08.2023.

Naziv nastavnog sata	Populacijska politika	
Razred	2. razred gimnazije	
Tip sata (obrada, ponavljanje, vježbanje, provjeravanje, kombinirani)	Obrada	
1. Odgojno-obrazovni ishodi nastavnoga predmeta - GEOGRAFIJA GEO SŠ B.2.2. Učenik analizira uzroke i posljedice suvremenih demografskih procesa na lokalnoj, nacionalnoj i svjetskoj razini s pomoću tablica, grafičkih prikaza i geografske karte.	Ishodi učenja	Zadaci kojima ću provjeriti ishode učenja u završnom dijelu sata
	Učenik će: 1. Objasniti pojam populacijska politika 2. Nabrojati tipove populacijskih politika 3. Analizirati primjenu populacijske politike na primjer Francuske 4. Analizirati migracijska kretanja u svijetu 5. Istražiti demografske mjere koje su na snazi u Švedskoj, Francuskoj, Hrvatskoj ili u nekoj drugoj državi	1. Što je populacijska politika? 2. Kako dijelimo populacijske politike? 3. Objasni jednu demografsku mjeru u Francuskoj. 4. Koje su najjače imigracijske zemlje u svijetu? 5. Pročitajte članak (Prilog 4) te odgovorite koje su mjere populacijske politike dale rezultate u drugim zemljama? Poznajete li neke demografske mjere u Hrvatskoj ili u nekoj drugoj državi?
2. Povezanost s očekivanjima MPT učiti kako učiti	uku A.3.3. Učenik samostalno oblikuje svoje ideje i kreativno pristupa rješavanju problema uku D.3.2. Učenik ostvaruje dobru komunikaciju s drugima, uspješno surađuje u različitim situacijama i spreman je zatražiti i ponuditi pomoć	
3. Povezanost s očekivanjima MPT osobni i socijalni razvoj	osr A.3.3. Razvija osobne potencijale. osr B.3.2. Razvija komunikacijske kompetencije i	

		uvažavajuće odnose s drugima.
4. Povezanost s očekivanjima MPT IKT		ikt C 2. 2. Učenik uz pomoć učitelja ili samostalno djelotvorno provodi jednostavno pretraživanje informacija u digitalnome okružju.
5. Povezanost s očekivanjima drugih MPT-a i/ili odgojno-obrazovnim ishodima drugih nastavnih predmeta		
Tijek nastavnog sata		
Etape sata	Cilj etape	Aktivnosti učenika <small>(npr. čita, interpretira, gleda npr. video-isječak, sluša izlaganje, opisuje, obrazlaže, analizira, razlikuje, klasificira, istražuje, diskutira/raspravlja, surađuje, stvara „proizvod“ učenja - npr. sažetak, izvješće, grafički organizator, crtež, tablicu...; predstavlja „proizvod“ učenja...)</small>
Uvod	poticanje znatiželje najava cilja nastavnog sata	U uvodnom dijelu sata učenici će pročitati kratak ulomak u udžbeniku na stranici 53. o demografskoj mjeri koja se provodi u NR Kini. Nakon pročitaneog teksta učenici odgovaraju na pitanja: „Zašto Kina provodi demografsku mjeru? Što je demografska mjera? Kakve su demografske mjere i propisi bili u 20. stoljeću?“ Nakon odgovora, učenici zapisuju temu nastavnog sata – Populacijska politika
Glavni dio sata	Usvojiti definiciju populacijska politika Usvojiti podjelu populacijskih politika Razvijati vještinu interpretacije tablica i tematskih karata Razvijati vještinu sažimanja tekstova	U prvoj aktivnosti glavnog dijela sata, učenici prvo svojim riječima definiraju što je populacijska politika te definiciju istog zapisuju u bilježnicu, koja je prikazana na prezentaciji. Nadalje, učenici objašnjavaju kakva je eksplicitna, a kakva implicitna populacijska politika. Zatim, analiziraju podjelu populacijskih politika na kvantitativne i kvalitativne p.p., te poticajne, restriktivne, redistributivne i eugeničke p.p. (Prilog 1.). Nakon analize vrsta populacijskih politika, učenici analiziraju populacijske politike i demografske mjere na primjeru Francuske. Francusku definiraju kao jednu od najboljih država Europe u smislu provedbe demografskih mjera. Nabrajaju neke mjere i politike te analiziraju utjecaj imigracije na francusku demografiju općenito. U sljedećoj aktivnosti učenici analiziraju prikazanu tablicu (Prilog 2.) i zaključuju kakvi su godišnji prihodi francuske obitelji u odnosu

		<p>na druge zemlje EU i Europe općenito. Zatim iz iste tablice analiziraju mjesečne naknade obiteljima s dvoje, troje i više djece. Učenici odgovaraju na pitanja „Kako te mjere pomažu u poticanju demografskog rasta? Ima li dotična mjera neke mane? Kako komentiraju džeparac koji država daje adolescentima? i sl.“</p> <p>U sljedećoj aktivnosti učenici analiziraju tematsku kartu (Prilog 3.) koja tumači migracijska salda svih država na svijetu. Učenici, uz pomoć tematske karte i školskog atlasa, nabrajaju države s najvećim imigracijskim saldonom te nabrajaju regije i države s najvećim emigracijskim saldonom. Prilikom nabiranja, učenici objašnjavaju i nabrajaju razloge imigracija, odnosno emigracija na/s dotična/ih područja.</p> <p>U posljednjoj aktivnosti glavnog dijela sata učenici uz pomoć udžbenika i članka na internetu (Prilog 4.) istražuju neke demografske mjere i populacijske politike Švedske, koja (kao i Francuska) ima jake i stimulativne populacijske politike. Nakon petominutnog istraživanja, učenici nabrajaju i analiziraju navedene mjere.</p>
Završni dio sata	<p>Primijeniti naučeno</p> <p>Formativno vrednovanje</p>	<p>Učenici na kraju školskog sata provjeravaju stečeno znanje uz pomoć pitanja: Što je populacijska politika, kako dijelimo populacijske politike, kakve populacijske politike je Kina provodila u 20. stoljeću, a kakve u 21., koje su najjače imigracijske zemlje države u svijetu, nabrajaju objašnjavaju neke demografske mjere u Francuskoj i/ili Švedskoj? Naposljetku, učenici odgovaraju na pitanje nastavnika poznaju li neke demografske mjere u Republici Hrvatskoj i koje su.</p> <p>Nastavnik na kraju školskog sata daje povratnu informaciju učenicima o njihovom radu na satu te ih pita jesu li zadovoljni s istraživanjem demografskih mjera iz članka te je li im ta aktivnost bila korisna</p>

--

Nastavne metode i oblici rada

Metoda razgovora, metoda usmenog izlaganja, metoda demonstracije, metoda rada na tekstu, neizravna grafička metoda, frontalni rad, samostalni rad

Nastavna sredstva i pomagala

Računalo, projektor, ploča, laser, „PowerPoint“ prezentacija: „Populacijska politika“, školski atlas

Popis literature i izvora za učitelja/nastavnika

Terze, I. (2023.): Komparativna analiza učinaka demografskih

mjera u Francuskoj i Mađarskoj, Prirodoslovno-matematički fakultet, Zagreb

Kurikulum za nastavni predmet Geografije za osnovne škole i gimnazije u Republici Hrvatskoj:

https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_01_7_145.html

Kurikulumi međupredmetnih tema: [https://narodne-](https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_01_7_154.html)

[novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_01_7_154.html](https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_01_7_153.html) [\[novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_01_7_153.html\]\(https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_01_7_153.html\) \[\\[novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_01_7_150.html\\]\\(https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_01_7_150.html\\)\]\(https://narodne-</p></div><div data-bbox=\)](https://narodne-</p></div><div data-bbox=)

Koje su mjere populacijske politike dale rezultate u drugim zemljama?;

<https://narod.hr/hrvatska/koje-su-mjere-populacijske-politike-dale-rezultate-u-drugim-zemljama>

(31.08.2023.)

Popis priloga

Prilog 1 – Sl.1. Tipovi populacijskih politika

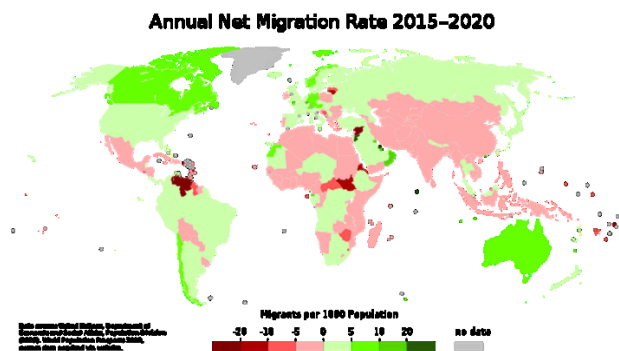

Prilog 2 – Tab.1. Tablica godišnjih primanja roditelja/skrbnika i mjesečne naknade od AF-a;

Godišnja primanja roditelja/skrbnika iz 2021. godine			
(maksimalni iznosi primjenjivi od 1. siječnja do 31. prosinca 2023. godine)			
Broj djece (< 20 godina)	Skupina 1	Skupina 2	Skupina 3
2	≤ 71 194 €	≤ 94 893 €	> 94 893 €
3	≤ 77 126 €	≤ 100 825 €	> 100 825 €
4	≤ 83 058 €	≤ 106 757 €	> 106 757 €
za 5. dijete i svako sljedeće	+ 5 932 €		
Mjesečna naknada (na snazi 01.04.2023.-31.03.2024.)			
Za 2 djece	141,99 €	71 €	35,50 €
Za 3 djece	323, 91 €	161,95 €	80,98 €
Za svako sljedeće dijete	181,92 €	90,97 €	45,49 €
Dodatna naknada za djecu od 14 do 20 godina	71 €	35,50 €	17,76 €
Naknade po fiksnom iznosu	89,78 €	44,89 €	22,45 €

Prilog 3 – Sl.2. Godišnja stopa migracije za period 2015.-2020.;

<https://bs.wikipedia.org/wiki/Migracija> (31.08.2023.)

Prilog 4 - Koje su mjere populacijske politike dale rezultate u drugim zemljama?;

<https://narod.hr/hrvatska/koje-su-mjere-populacijske-politike-dale-rezultate-u-drugim-zemljama> (31.08.2023.)

Doniraj za Narod.hr
Želiš da i dalje
izlazimo?

Narod HR

POČETNA HRVATSKA KULTURA SPORT ZDRAVLJE EU SVIJET

Članak **hrvatska** **istorijska**

Koje su mjere populacijske politike dale rezultate u drugim zemljama

Objavljeno ga - 20. travnja 2016. u 19:08

Pretraživanje

